

הישיבה השלוש-מאות-ועשרים-ושלוש של הכנסת התשיעית

יום שלישי, א' ניסן תש"ם (18 מארס 1980)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:00

א. הצעת סיעת התחיה — בנא"י להביע אי-אמון לממשלה בשל אופן תפקודה

את השכונות היהודיות במזרח-ירושלים אלא גם את שכונות יפו במזרח תל-אביב.

אי-האמון מובע על כך שהממשלה הושתתה על המדינה ללעג ולקלס בעולם, ולא צריך דווקא שמיעה פוליטית אבסולוטית היום כדי לשמוע את רעמי הצחוק המתגלגלים אלינו מנהר מצרים, דרך נהרות אירופה, אבל גם מהמיסיסיפי, נוכח הבדיחה הגרועה הזאת הנקראת "ממשלת ישראל". אלא שלנו, בישראל, אין שום סיבה לצחוק, שכן אנחנו נשלם על הצחוק העולמי הזה טבין ותקילין.

עצם העובדה שאייבנו ידעים ורואים היום שאין ממשלה בישראל, עצם העובדה הזאת, גם בלי קשר למה שהממשלה הושתתה עליה או אימרתה, עצם העובדה הזאת כבר מנוצלת על-ידי אייבנו כנגדנו, לצפצף עלינו יותר, כשחוט יותר, ללחץ יותר. עצם העובדה הזאת כבר צריכה היתה להספיק לממשלה שיש לה עוד קורטוב רחמים בלבה על העם הזה — לקום וללכת מעצמה.

לא, היום לא אניש, אדוני הירושב-ראש, את חשבון הנזקים של הממשלה, נזקים שבחלקם אין להם תקנה. התשבון הזה עוד יוגש לה לתשלום בבוא היום. היום אניש רק את השורה התחתונה, תחתונה מאוד, שאליה הביאה אותנו בכל מישור ומישור: ביחסינו עם העולם — הבידוד הגדול ביותר; ביחסינו עם ארצות-הברית — התלות הגבוהה ביותר; ההחלטה 242 — לדיעת כל מי שלא רוצה לרמות את עצמו, כבר תוקנה בדיעבד; הסכם השלום — כבר הופר יותר מפעם; באש"ף מכירה ישראל בשטחים דה-פאקטו, אם עדיין לא דה-יורה; ועימות עם ארצות-הברית — כבר ישנו; הירידה — גדלה; העלייה — קטנה; המצוקה — יותר; החינוך — פחות; נפט — אין; אבטלה — יש; כסף — אין, ויהיה פחות מחר; התיקירות — יש, ויהי יותר מחר; המוראל — בשפל; החרדה — גואה. והגרוע מכול — ממשלה זו, יותר מכל קודמותיה, נטלה מהעם את התקווה שאכן קשה אבל מחר, מחר אולי יהיה טוב יותר. במקום זה נטעה בו את תחושת החולשה: מי אני ומה כוחי?

כנסת נבבדה, תקופת ההטעה חלפה. הרע הקיים היום הוא בבחינת דאוא. בחירות חדשות לא אומרות בוודאות שניחלץ מהרע הזה, אבל הן נותנות לכך סיכוי. כבר אמרתי פעם אחת מעל הבמה הזאת שתולדות הציונות הן גם תולדות האיוורור הגדול. זה נכון גם לגבי הבחירות. חבל שכאשר דרשנו, חברי ואני, בחירות חד-שות עוד לפני חתימת חוזה השלום, עוד לפני הכרעה סופית בגורל יהודה ושומרון, כפי שהמסדר והליכוד דרשו בומגם בבטחה כזאת מגולגל מאיר, ז"ל, ויצחק רבין, יב"א, וקיבלו אותה מהם — חבל שאז רוב מפלגות הבית לא תמכו בדרישה הזאת, שהיתה דרישה פוליטית מסרית. חבל, אך גם אם מוטב היה אתמול מהיום, כשאנו מפורקים היום נורוב נכסינו, מוטב היום ממחר, כשנתייה גם בלי מכניסנו.

הירצ"ב הלוי:

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת, ראשונה בסדר-היום: הצעת סיעת התחיה-בנא"י להביע אי-אמון לממשלה. תביא את ההצעה חברת-הכנסת גאולה כהן.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י):

אדוני הירושב-ראש, כנסת נבבדה, שלוש, ארבעים ואולי יותר שנים שרה תנועתו של ראש הממשלה: "אלהים, לשלטון בחרתנו". לעג לרש. לא, לא אלהים בחר בכם לשלטון כזה, אבל גם לא העם. היום אין לכם גם רוב בקואליציה, גם לא בליכוד. "לחירות" אין רוב ב"חירות" ולבגין אין רוב אצל בגין.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אין בכלל ממשלה. גם פה היא איננה.

גאולה כהן (התחיה-בנא"י):

אין ממשלה, יש רק חבר-שרים מרעים, האוכלים איש בכשר רעהו — ארליך נגד לנדא, לנדא נגד עזר, עזר נגד אריק, אריק נגד לוי, לוי נגד הורביץ, הורביץ נגד המר, המר נגד בורג, בורג נגד בורג ובגין נגד בגין. אבל כולם יחד מתחזקים עדיין מעמד רק משום שכל אחד מחזיק חזק בשני, ובלבד שלא תתפרד החבילה, חלילה. העם? המדינה? — לא חשוב, שיתפרק, שיתפורר; מי חושב על העם בזמן הסכנה לשלטון?

כנסת נבבדה, זו לא הפעם הראשונה שאני עולה לכאן להביע, בשם סיעתי, אי-אמון לממשלת הליכוד, אבל עד כה הקדמתי תמיד לאי-האמון גם סיבה ספציפית — אם על מה שרצתה הממשלה לעשות ולא עשתה, אם על מה שלא עשתה אבל רצתה, ואם על מה שרצתה ועשתה. אבל — לא עוד. סיבת אי-האמון שלנו היום היא עצם קיומה של הממשלה. שכן עצם המשך קיומה של הממשלה בכל רגע ורגע — ולא חשוב כבר מה תחליט, כך או כך, ולא חשוב כבר מה תעשה, כך או כך — עצם המשך קיומה הוא בבחינת דירדור נמשך והרס והלך וגובר.

יש רגע שלא רק אין מה לתקן עוד אלא שכל תיקון מקלקל עוד יותר — מה גם שראש הממשלה, שהוא האיש הרוצה לתקן ושהכול פונים אליו להיות הרופא — הוא עצמו החולה. איזו מחלה יכולה להיות רצינית יותר מניתוק מעצמך וניתוק מהמציאות? מה הפלא, איפוא, שלמרות כל ההכרזות החגיגיות של ראש הממשלה לבק"ר שיתקן את הקלקולים — הוא לא הצליח בכך? שורש הקלקולים האלה הוא קלקלה מוסרית; קלקלה מוסרית גורמת לרקבון, רקבון אין אפשרות לתקן.

הצעת אי-האמון שלנו באה לתבוע פיזור הכנסת ובחירות חדשות מיד, מייד, עוד לפני שהממשלה הושתתה תביא לכך שנקבל בג"צ נגד המדינה כולה — שלמה יותר או שלמה פחות — לפני שנתבקש לפנות לא רק

שלא להוסיף חטא על פשע ולאליץ את הממשלה ללכת לבחירות חדשות עכשיו.

בשם סיעתי אני קוראת לכל חברי הקואליציה והימין ליתורו להצטרף לממשלה ולעבוד בשיתוף פעולה עם הממשלה. אני חושבת שיש גבול גם לתאוות השלטון, גם לתאוות הכיסא עכשיו. הגבול הוא הסכנה הצפויה לעם עכשיו. עם יכול לפעמים להתחיל גם להסתכן, אבל גם על כך צריך לשאול את פיו. לדעת הכול הסכמי השלום הם גם בבחינת הימור, אבל העם לא נשאל מעולם מה דעתו על הסכמי השלום. תקופת הניצנים והימים חלפה. בבחירות של היום צריכים להתמודד, זה למול זה, המחנה המאמין בהסכמי השלום והמחנה השכנגד. זוהי אמת המציאות הפוליטית שאנו חיים בה, אך לא זוהי מפת המציאות הפוליטית היום בכנסת. המצב הפאראלאמנטארי היום הוא כזה שדאגו ויציה הראשית מצאה עצמה נאלצת להצביע בעד תכנית שהיא מתנגדת לה ולמבצעה, ואילו את הממשלה מובילות שתי מפלגות: מפלגה אחת שהיא לא ציונית ביסודה — אגודת ישראל; ומפלגה אחת שהיא לא קיימת עוד — ד"ש. אם לממשלה אין היום די תבונה או כוח או רצון לקום ולוון מכיסאה בעצמה, לכנסת יש כוח להזיז אותה למרות רצינה, אם הכנסת רק תרצה להשתמש בו. היום הדרך לכך היא הצעת אי-אמון.

אני קוראת לכנסת להביע אי-אמון לממשלה.

היור"ר ב. הלוי :

רשות הדיבור לשר נסים, שישב בשם הממשלה.

השר מ. נסים :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לא אתחרה עם חברת-הכנסת גאולה כהן בכותרת אשר היא הפגינה מעל כימת הכנסת, אבל אי-אפשר להשתחרר מן הרושם כי מרה עליה נפשה על חברת הכנסת ולכן היא שופכת קיתונות. כל כך למה ?

יוסי שריד (המערך) :

לא רק היא מרה.

השר מ. נסים :

על שום שהשקפתה ותפיסת-עולמה, שאין להם בבית זה אלא שני חברים, השקפת-עולמה זו איננה מקובלת.

כאשר ציירת לפני הכנסת איך האמון בממשלה פחת, כאילו, והדבר מוסיף כוח למערך, לא יכולתי שלא לראות את הסתירה מינה וביה בדברך. אני חשבת שאם פג האמון בליכוד, והלא הנושא המדיני הוא אשר הניע אותך להניח את הצעת אי-האמון הזאת, שגם צריך היה הדבר להוסיף ל"התחיה", אולי התחיה צריכה היתה לקבל את כל המשאבים שהליכוד מאבד, כאילו. ובכן, חברת הכנסת גאולה כהן חשה בעצמה מתחלת לסיף ההכרה שדעותיה, השקפותיה, השקפות סיעתה, הן השקפות מיעוט מבוסס בבית ובעם.

היא דיברה על תבידוד של ישראל בעולם. אפשר שזאת היא עבודה, אבל כל בר-בשר דחוי יומא ידע מה הוביל, מה קבע את העמדות המדיניות אשר נתגבשו באירופה ובשאר מדינות העולם. הדברים ברורים וחזק משמעים, וכל מי שבא לטעון טענה אחרת איננו אלא מונה בליכוד.

האינטרס של הנמט, ריח הנמט עולה באופן של כל אותן מדינות התבועות היום תגדרה עצמית לפלשתינאים. שום צעד שנעשה על-ידי ממשלת ישראל דהאיתנה לא

היום, כשגם בעין של הדיוט אפשר לאבחן את המחלה, אבל קשה גם בעין של מומחה לרפא אותה; היום, כשכל הציפיים מעל כל תגות מבושרות את טביעת הספינה והעכברים מתחילים לברוח ממנה — היום כבר די מאוחר, אבל עדיין לא מאוחר מדי.

פעמים הרבה פניתי ישירות מעל במה זו לראש הממשלה, שיתפטר. אין לי ספק שלא אחת הוא מצטער על כך שלא שעה לי, כבר אז כשקראתי לו להתפטר מ"תכנית השלום" שלו, עליה-השלום. ראש הממשלה עיף מהקריאות שלי, אבל בשבילי, אדוני ראש הממשלה, זה מתירות להתעייף מלפנות אלך. אין לי ספק שהיו לך כוונות טובות, אדוני ראש הממשלה; חשבת שתצליח, אמרת לעצמך: אני נץ — הנץ הידוע — מותר לי, איפוא, להיות יונה, מותר לי לוותר, מי יחשוד בי, הלוא אני נץ... אבל לוותר, גם לוותר צריך לדעת, אדוני ראש הממשלה. מה שקרה לך הוא שאמנם ויתרת, אבל עשית זאת בצורה ניצית: ויתרת הרבה, ויתרת מהר, בתקיפות שחצניות, כיאה לאופיו של נץ. ליונה זה לא היה קורה. יונה היא מופתיות, חששנית, ולכן גם לא רצה כל כך לוותר בלי לראות מה לפניו ומה מאחור. יונה היתה נזהרת, יונה יודעת את מגבלותיה — הלוא היא יונה. מכאן, אולי, נבין מדוע הצהרת כוונותיו של המערך היו, בדרך-כלל, גרועות ממעשיו, שמעשיו היו טובים מכור נותי, ואילו מעשיו של הליכוד היום גרועים מהצהרות כוונותיו. מכל-מקום העוף שרצה להיות יונה נשאר היום מרוט נוצות: הניצים שבממשלה מרטו לראש הממשלה את הנוצות היוניות שלו, הימים שבממשלה מרטו לו את הנוצות הניציות שלו — והוא נותר קרח מכאן ומכאן.

הבעיה במדיניות איננה רק הכוונות אלא הכיוון. הכיוון הקיים היום של הממשלה מוליך ישר לחיסולה של המדינה. לכן איש לא נתן לך מאנדאט. אדוני ראש הממשלה, החור את מאנדאט שבידך לעם. תסמוך על העם, העם הוא רציני יותר מההנהגה שלו. בכות לא תוכל לשלוט עליי, ונראה שהוא לא רוצה היום את ממשלת הליכוד — שאם לא כן, מה הפחד הזה שלכם ללכת לבחירות? מה גם שזו כבר אחרי טקס חילופי השגרירים.

ואם פחד המערך גפל עליכם, הלוא כל יום העובר בראשות ממשלת הליכוד, כל יום כזה מביא את המערך יותר ויותר אל השלטון. מי אם לא מעשיכם מקרבים את המערך לשלטון? מי אם לא מעשיהם מרחיקים אתכם מן השלטון? כאשר, אחרי מאה-ועשרים, יתייצב ראש ממשלת ישראל לפני בורא, הוא יוכל לדווח לו בשקט לאמור: ואדוני הקדוש-ברוך-הוא, אני מצדי עשיתי כמיטב יכולתי להחזיר את המערך לשלטון, עכשיו עשה אתה כרצונך.

כנסת נכבדה, הליכוד צריך לרדת, גם אם אין לו היום לאן לרדת. מוסרית אין לו גם לאן לרדת, כי הוא הרס לעצמו גם את האופציה של אופוזיציה: למה יטיף הליכוד באופוזיציה — לשתי גדות הירדן? אם כי דוד לוי מסוגל גם לכך...

אדוני היושב-ראש, הליכוד צריך לרדת משום שכל יום שהוא ממשיך למשול הוא מרשם להתמוטטות מוחלטת. אם אין לו כוח בעצמו לעשות זאת, צריך לעזור לו. וקדם-כול חייבת בכך המסד"ל — גם המסד"ל היפה, חברת-הכנסת דרוקמן, המסד"ל שלא תיגקה מאחוריות של שותפות לכל נוקי ממשלת הליכוד. יש לה אפשרות היום

בעולם, זה לפי צו של ממשלת "התחיה". לא תהיה העלאה של מחירי הדלק.

משה שמיר (התחיה — בנא"י):
יהיה לנו גפס שלג.

השר מ. נסים:

לא יעלו חמרי-הגלם בעולם. כמוכן, כפי שאמרתי, השכר לא יעלה. תהיה תעסוקה מלאה. גם לא יהיה צורך לשלם חובות. אפשר להסית ציבור. למשל, שמעתי חבר כנסת חשוב, ראש האופוזיציה, אומר: אילו, למשל, ישראל היתה בונה את שדות התעופה בנגב או היה נחסך סכום של 28 מיליארד לירות. מי שהיה שר הבטחון צריך להיות זהיר כאשר הוא מדבר על נושא כזה ובסגנון כזה.

נועה שחל (המערך):

אדוני השר, אני מבין שאין לך מה לענות. מה זה שייך לעניין?

השר מ. נסים:

הלא ראש האופוזיציה אמר את הדברים. רבותי, להסית את הציבור זה קל, אבל הדברים האלה הם חסרי שחר מבחינה מספרית ועניינית כאחד.

יותר מזה, חברי-הכנסת פרס היה שר הבטחון — איך הוא העלה על דעתו שאנחנו נפנה בעוד שנתיים את שדות-התעופה בסיני מבלי שיהיו לנו שדות-תעופה אחרים באותה שעה בנגב, כדי להעביר את המטוסים?

חיים בר-לב (המערך):

מה זה שייך? אפילו שר האוצר שלך-שלנו מודה שהיתה זו טעות למסור זאת לאמריקנים. זהו חוסר אחריות.

השר מ. נסים:

מה זה שייך? — באמת. זה חוסר אחריות לדבר כך. אדוני חברי-הכנסת בר-לב, צריך שנדע פעם אחת עניין שאי-אפשר להתעלם ממנו. אפשר לדבר פעם בלי ריתחה. במשאומתן בינינו לבין מצרים היתה התחייבות שלנו מלכתחילה שאנחנו מפנים בתום שלוש שנים מאז חתימת

ירוחם משל (המערך):

איוו שייכות יש לזה ולעניין שבפנינו?

השר מ. נסים:

תרשה לי, חברי-הכנסת משל, שמע עד סוף המשפט. תוך שלוש שנים מיום חתימת ההסכם צריך היה על-פי ההסכם המחייב, להיערך כדי לפנות את שדות התעופה. ישראל בכוותיה לא היתה יכולה להיות במצב של בניית שדות-התעופה בעצמה, כאשר יש הכרח לבנות אותם תוך שלוש שנים.

ירוחם משל (המערך):

אתה מומחה לכול.

השר מ. נסים:

אין בטוחנו לבצע זאת. אין לנו לכך לא הכלים ולא המכשירים. אשר יבטיחו שדות-תעופה חלופיים כנגד שדות-תעופה שאנחנו מפנים בסיני.

ירוחם משל (המערך):

לאחר שהוכחת מומחיות בחקלאות אתה מוכיח לנו גם מומחיות בתעופה.

גם שינוי כהוא-זה בעמדותיהן של מדינות אירופה או הדומות להן. שום צעד.

משה שמיר (התחיה — בנא"י):
רק עמדת הממשלה עשתה זאת.

השר מ. נסים:

שום צעד של ישראל, אלא אינטרסים חד-משמעיים של מדינות אלה. אתמול בפגישה בין ראש ממשלת גרמניה ובין נשיא צרפת נאמרו הדברים במפורש. פתרון הבעיה הפלשתינאית דרוש בשל האינטרסים של הנפט וכדי להקל את פתרון בעיית הפלישה הסובייטית באפ-גאניסטאן, כביכול.

ובכן, אינטרסים חד-משמעיים שאף אחד מהם איננו נובע, איננו נגרם, איננו מושלך מעמדותיה של ישראל.

אומרת חברת-הכנסת גאולה כהן: ארצות-הברית — תלונה בה גוברת. אין אמת בדבר, כלל ועיקר. יש בוודאי לארצות-הברית עמדות וגם אינטרסים ואלה מכתיר בים לה גם מדיניות. אבל עמדות כבר בוויכוחים עם ארצות-הברית ונעמוד בוויכוחים עם ארצות-הברית. הניסיון לשנות החלטה 242 כבר הורה, אבל גם נכשל. הוא נכשל משום עמדתה החד-משמעית של ממשלת ישראל. גם אם בעתיד יתנו נסיבות לשנות את החלטה 242 בין ביזמה של מדינות אירופה בין ביזמה של ארצות-הברית — עמדת ישראל ידועה לכל המדינות הללו, היא חד-משמעית, לא נסכים בשום-פנים-ואופן לשינוי החלטה זו. ארצות-הברית יודעת מה המשמעות וגם מדינות אירופה צריכות לדעת והן יודעות מה המשמעות של קבלת החלטה במעצת הבטחון. לשינוי החלטה 242. המשמעות היא קיעוקע הסכמי קמפ-דייוויד. כל מי שדורש שלום ומבקש להמשיך בתהליך השלום האוי לו שלא יתרה בכך.

אומרת חברת-הכנסת גאולה כהן: הסכם השלום הופר כבר כמה פעמים. אין לזה שחר. צריך להעמיד את הדברים על אמתם. מצרים החתומה אתנו על הסכם השלום לא הפרה את הסכם השלום כלל ועיקר, לא פעם אחת ולא יותר. הסכם השלום תופס, מחייב ומתקיים כהלכתו, לפי לוח המועדים שנקבע בהסכם ולפעמים גם מקדם יותר.

משה שמיר (התחיה — בנא"י):

מצד ישראל.

השר מ. נסים:

גם מצד מצרים.

משה שמיר (התחיה — בנא"י):

למי אתה מספר מעשיות?

השר מ. נסים:

אמת ועובדות לא ניתן להסתיר. אין זאת אומרת שגם עם מצרים אין חילוקי-דעות וחילופי דעות, לפעמים גם ריגון. זה יכול להיות. עם כל מדינה ידידותית אחרת, למשל עם ארצות-הברית. אבל לפי שעה הסכם השלום מתקיים ומופעל לפחות כמו הנתון בו.

חברת-הכנסת גאולה כהן דיברה על התייקרויות, כאילו אנחנו לא בתוך עמנו חיים, כאילו אין תביעות שכר ולעולם לא תהיינה תביעות שכר. אם תקום ממשלת "התחיה" כבר כל ציבור העובדים ישבות משביתות, לא תהיינה תביעות שכר, לא תהיה גם העלאה במחירי הדלק

השר מ. נסים :

חבריה הכנסת משל, קל להסית את הציבור, אבל האמת תרחיק על הכול.

אדוני היושב-ראש, הצעות אי-אמון מוגשות בכנסת הזאת כפטריות. כיוון של ההצעות האלה תלף מזמן. הערך שהציבור מייחס להן הוא בוודאי כבר איננו כפי שהיה פעם. אבל לא היתה עוד הצעה להביע אי-אמון בממשלה, הצעה כה משונה, כמו ההצעה הזאת.

יוסי שריד (המערך) :

כך אמרת בשבוע שעבר.

השר מ. נסים :

חבריה הכנסת גאולה כהן מציעה פיזור הכנסת. אני לא שמעתי שמציעים לפזר את הכנסת עליידי הצעת אי-אמון. מגישים הצעת חוק, מעלים אותה מעל בימת הכנסת ועורכים הצבעה. להציע אי-אמון כדי לפזר את הכנסת — אני חושב שזוהי תפיסה שהיא איננה ישרה, כפי שהתייחסה המדינה של חבריה הכנסת כהן איננה ישרה.

משה שמיר (התחיה — בנא"י) :

יש להציל את ישראל מאסון. כל יום נוסף — אסון נוסף.

השר מ. נסים :

אדוני היושב-ראש, אני מציע לדחות את הצעתה של חבריה הכנסת גאולה כהן.

היו"ר ב. הלוי :

חברי הכנסת, ועדת הכנסת החליטה שלכל סיעה תהיה זכות למסור הודעה במסגרת של חמש דקות. רשות הדיבור לחבריה הכנסת ברילב, ואחריו — לחבריה הכנסת וירשובסקי.

חיים ברילב (המערך) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הממשלה הזאת אחראית להרבה חטאים, הרבה מאוד חטאים, אך החטא הגדול מכולם הוא נטילת התקווה מהמוני בית ישראל. המדובר איננו בקבוצות אוכלוסיה זו או ענף כלכלי זה או אזור גיאוגרפי זה או זה. האכזבה, האוש, התיסכול וחוסר התקווה הם היום נחלת רוב רובם של אזרחי ישראל. ומי שאיננו מאמין, ייצא-נא לרחוב וישאל. ישאל את עקרת-הבית הניצבת יום יום בפני מחירים מטורפים והיא חסרת אונים. ישאל את העובד השכיר ששכרו נאכל לגד עיניו וגרון האבטלה מונף מעל לראשו. ישאל את הפנסיונר שהכנסתו היום ירדה מתחת לסף העוני. ישאל את הווג הצעיר שאיננו יכול להגיע לדירה, פשוט זה מעל לכוחות הווג הצעיר המצוי. ישאל את החקלאי, ושמענו לפני כעשרה ימים מה יש להם לומר. והתעשייה שצמיחתה וההשקעות בה נפסקו כליל — — —

רוני מילוא (הליכוד) :
היצוא גדל ב-47%.

חיים ברילב (המערך) :
ואל תספר לי סיפורי מעשיות על היצוא, עסקתי בזה חמש שנים.

רוני מילוא (הליכוד) :
ראינו את התוצאות.

חיים ברילב (המערך) :

ראינו את התוצאות שלכם. אבל, חברי הכנסת, מי שמתעצל לצאת אל מחוץ לבית הזה יכול להגיע לאותה מסקנה בכתלי הבית הזה. סגן ראש הממשלה, שאיננו כאן, ישאל את רבבות ואולי מאות אלפי אזרחי ישראל שתלו בו תקווה, איפה הם היום. נטשוהו. ראש הממשלה, שגם הוא איננו כאן, ישאל את מאות אלפי הבוחרים שהלכו שולל אחרי הבטחותיו בתחום האינפלציה, בתחום החוק והסדר, בתחום העלייה וחיסול הירידה, בתדמיתה של ישראל בין העמים — ישאל אותם איפה הם. מתי מעט נשארו אחר, וגם בתוך הבית הזה. חברי הכנסת, לפני שנה או לפני שנה-רוחצי אפשר היה בתוך הבית הזה בשיחות פרטיות בארבע עיניים, בשש עיניים, לשמוע דעתם של חברי הכנסת על תיפקוד הממשלה, על גיהול העניינים. היום זאת איננה שאלה של ארבע עיניים, היום מדברים על כך בריש גלי : העתונים מלאים, אין לדך מהדורות חדשות אחת שבה לא מצביעים על מחדלי הממשלה הזאת ועל חוסר האונים שלה.

אדוני היושב-ראש, החטא הזה, חטא הריסת התקווה, אין לו כפרה. השאלה היא האם אומנם המצב שבו אנו מצויים הוא הכרח המציאות, האם באמת אין לנו תקווה, האם בדידותנו המדינית נובעת רק מתוך העוינות והאנטי-טישמויות של הגויים ורק הם אחראים לכך, האם האי-פלאציה של 115% ויותר היא תוצאה בלעדית של הנעשה בכלכלת העולם — שמענו פה את השר נסים תולה את זה במשבר הדלק. חברי הכנסת, ב-1974 ירד על ישראל משבר הדלק האמיתי, ובו בן-לילה התייקר הדלק פי חמישה — לא במשך שנה, בן-לילה — ועמדנו בזה והוצאנו את העגלה מן הבוק. אז שלא יספרו לנו שכלכלת העולם היא האחראית בלעדית לנעשה אצלנו.

האם המחסור המשווע בדירות הוא גזירה משמיים ? האם זה הכרח המציאות ? לא, אדוני היושב-ראש, ההכרח להחליף את הממשלה הזאת, ההכרח להציב הנהגה אל-טרנאטיבית הוא היום נחלת רוב הציבור הישראלי, אני מאמין שגם רוב חברי הכנסת, — ואלטרנאטיבה כזאת קיימת, היא קיימת בתנועת העבודה, והיא אלטרנאטיבה בשלושה תחומים : (1) בהשקפת-עולם השונה בתכלית מהשקפת-העולם של הליכוד ; (2) בנסיון בגיהול עניינים ברמה הלאומית ; (3) באנשים בעלי כישורים לפעול ול-הוציא את המדיניות אל הפועל. והשקפת-העולם שלנו בענייני מדיניות — — —

היו"ר ב. הלוי :

ומנך עבר, עברו חמש הדקות.

חיים ברילב (המערך) :

או תן לי עוד דקה. אתה רוצה שאני אסיים עכשיו ?

היו"ר ב. הלוי :

בבקשה, עוד דקה.

חיים ברילב (המערך) :

האלטרנאטיבה שלנו בענייני מדיניות היא מדיניות המושתתת לא על השאיפה לשלמות הארץ ולמימוש הזכויות ההיסטוריות עליידי שליטה ריבונית, אלא המבני שלנו הוא צרכי הבטחון. ומדיניות כלכלית הגורסת לא חלוקת העושה הלאומית לפי ההישגיות — מי שיכול, מי שיש לו יקח עוד — אלא לפי הצרכים. מי שצריך יותר — יקבל יותר. מי שצריך פחות — יקבל פחות. מי

לנו, מיהדות העולם. במקום לשמוע מראש הממשלה שהוא מחזיר את השר ארצה, שהוא מפטר אותו, שהוא איננו נותן בו עוד אמון, אנו שומעים איוושה דקה המלווה בהרמת גבה. במהדורת החדשות נמסר שראש הממשלה הביע תמרון על הדברים שאמר השר שרון. האם זוהי ממשלה? האם זוהי הנהגה? נהרסו יחסיו עם יהדות העולם, וראש הממשלה מרים גבה ועובר לסדר-היום? והשר שרון חוזר ארצה ומתנפל על הציבור שאיננו מסוגל להבין את התנהגותו.

והי הממשלה שיש לנו בשנת 1980, כאחת התקופות הקשות של מדינת ישראל. זוהי ממשלה שבכל דבר שבו היא נוגעת היא נכשלת. זוהי ממשלה שגם את הדבר היחיד הטוב שעשתה — השלום עם מצרים — מצליחה להמאס על הבריות וכך גם להרחיקו מאתנו. אינני חושב שממשלה כזו יכולה להתקיים. לכן גם נתמך בהצעת אי-האמון שהגישה סיעת התחיה — בנא"י, שמבחינת השקפת-עולמה היא רחוקה ממני הרבה שנות אור, אבל קרובה מבחינת ההרגשה שזו ממשלה שפסטה את הרגל, שאיננה מסוגלת לתקן קילקולים שעשתה, שלא לדבר על תיקון קילקולים שעשתה הממשלה הקודמת. כי ממשלה זו מוכרחה ללכת, אין לנו אמון בה. בנקודה זו סיעת התחיה — בנא"י הסיעה שלנו הן באותה דעה. אמנם לבי כואב על כך, כי התוצאה היא שבציבור נוצרת הרגשה שאולי אין אלטרנטיבה. זה רע לדמוקרטיה הישראלית. עוד יותר כואב לי שממשלה זו איבדה את האמון של הציבור והיא גורמת לאבדן האמון של הציבור במסגרות הפוליטיות הפועלות בישראל, ואולי זהו אחד החטאים הגדולים שלה.

במקום שבשמצע תכנית עצומה נעוגמה מפי השר נסים — והוא הוזכר לי את מלות הקישור והשירים שמסדרים בטלוויזיה בין תכנית אחת לשנייה — הוא היה צריך לומר בשם הממשלה: אכן נכשלנו, לא הצלחנו, נלך לבחירות, כדי שהציבור יתן אמון בממשלה אחרת, כי ממשלה זו פסטה את הרגל בכל תחום שהיא נגעה בו.

הד"ר ב. הלוי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת וילנר, ואחריו — לחבר הכנסת אבנרי.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית שלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הממשלה הזו היא הגרועה ביותר שהיתה לישראל מכל הממשלות הגרועות. חובה פעלית, חובה דמוקרטית, חובה לאומית לשים קץ לשלטון ממשלת הליכוד. זוהי ממשלה איבדת לפועל, לים, לכלל השכירים, לשכבות הביניים, היא איבדת השלום, הדמוקרטיה ושוויון הזכויות.

הכנסת יכולה לפטר את ממשלת בגין על-ידי החלטה ברוב קולות על התפטרותה ועריכת בחירות מקדמות. הגשנו הצעת חוק מתאימה האומרת כי הכנסת מתפזרת והבחירות לכנסת העשירית יתקיימו ב-10 ביוני 1980.

פשיטת-הרגל של ממשלת הליכוד היא בכל התחומים — החוץ והפנים, הכלכלה והתברכה. היא איננה בעיקרה פשיטת-רגל אישית וקבוצתית של מנהיגים מצמרות מפלגות הקואליציה הממשלתיות; זוהי גם פשיטת-רגל אידיאולוגית ופוליטית יסודית. זוהי פשיטת-רגל של תורת "אריך ישראל השלמה" ושל שלילת הזכויות הלאומיות של העם הערבי הפלשטינאי. זוהי פשיטת-רגל של גסיון קולוניאליסטי להקים אימפריה בתקופתנו, תקופת התתמטוטות

שיש לו יותר — ניקח ממנו יותר. מי שיש לו פחות — ניקח פחות, ומי שאין לו — ניתן לו. ואנו מביאים אתנו גסיון הן בדברים שבהם הצלחנו והן בדברים שבהם לא הצלחנו — ואינני טוען שכל מה שעשינו במשך שלושים השנה היו רק הצלחות; למדנו גם מהכשלונות והפסקנו גם לקחים. ואשר לאנשים העומדים בתנועה שלנו ולרשרי תה, אלה אנשים שהתנסו בעשייה ברמה ממלכתית, אלה אנשים שמילאו תפקידים בהיקף לאומי, ואין לי ספק שאנו יכולים להציב חבורה שתוציא את העגלה מן הבוץ.

אדוני היושב-ראש, הקואליציה הזאת בשנת 1977 התחילה עם 77 חברי כנסת. 12 כבר נטשו אותה. אני קורא לחברי הכנסת הרואים את הדברים בצורה נכונה להתעלות מעל השיקול האישי והכיתתי ולהסיק את המסקנות. ורק בזה, רק בזה גמגע את המשך ההתדרדרות וניתן לעצמנו סיכוי ותקווה.

הד"ר ב. הלוי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת וירשובסקי, ואחריו — לחבר-הכנסת וילנר.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לא אאריך בדברים כקודמי חברי-הכנסת בר"כ, משום שמה שאפשר לומר על אי-ממשלה זו אפשר לעשות בחמש הדקות המוקצבות. אדוני היושב-ראש, חברי-הכנסת נסים מתפלל על הצעת אי-האמון המשווה. הוא איננו מתפלל על הממשלה המשווה הזו, ממשלה שאין לה אמון בעצמה, ששריה מתווכחים ביניהם באופן בלתי-פורסם. כל יום אנו מצפים לראות ב"מבט לחדשות" איזה שר מכה את רעהו, ומי מהם מכה בחזקה. הצעת לקרוא למזכיר הממשלה — "מחזיר הממשלה", כי בכל ישיבת ממשלה הוא חייב לרוץ החוצה כדי להחזיר לחדר הדיונים את השר שנפגע בישיבה.

זוהי ממשלה שאין לה אמון בעצמה ואין לעם אמון בה.

כנסת נכבדה, אני מסכים לכמה דברים שאמר השר נסים, שיש בעיות שישראל לא יצרה אותן בעצמה. אני מודה שבעיות הדלק משפיעות על המחירים הגבוהים במדינת ישראל, על הגברת קצב האינפלציה, ולא במעט גם על יחסן של מדינות שונות אלינו. אבל דווקא משום כך, דווקא משום שכל כך רע לעם ישראל במדינת ישראל היינו צריכים לזכות בממשלה אמינה וחזקה, המובילה את העם, במקום להביא אותו ליאוש מוחלט, לברירה מהארץ, לחוסר אמון במשטר הדמוקרטי. דווקא בימים אלה היינו צריכים לראות הנהגה פוליטית האומרת לעם: זוהי הדרך שבה נלך ונצליח. במקום זאת אנו שומעים גימגומים עדיים לתהייה, ולהלקאה של שר את רעהו — לא הלקאה עצמית, לכך אין לאנשים אומץ. אנו עדים לתהוירובות בחזק הממשלה.

במצב הזה אל יתפלא השר נסים שכל שבוע מוגשות הצעות אי-אמון בממשלה. זה מחוייב המציאות, זה מבטא את הרגשות של העם, כל יום וכל שעה, לאחר כל מה דורת חדשות בראדיו ובטלוויזיה.

ראינו את התנהגותו של השר שרון בעת ביקורו בארצות-הברית ואת התגובות שהיו לביקור הזה. שמענו מה אמרו מנהיגים יהודים, שהם ציונים מסורים, על התנהגותו של השר שרון, על היחס של מדינת ישראל אל יהדות העולם, על הניתוק הגמור מהידיד האחרון שנותר

כיוון הקידמה החברתית — לא תהיה יציבה ולא תצליח לפתור את בעיות הפנים והחוץ והמורות של ישראל.

לישראל בתצפית כאוויר לגשימה לא סתם חילופי של-טון אלא חילופי מדיניות, שינוי יסודי במדיניות, המשך קיומן של הקונצפציות שאבד עליהן כלח ביחס הכוחות החדש בעולם ובפרספקטיבה ההיסטורית באזורנו, שרק עיוורים לא יראהו — עלול להמית על ישראל אסון לאומי. אנו הקומוניסטים, אנו החזית הדמוקראטית לשלום ול-שוויון מראים דרך ריאלי ונכונה לפתרון בעיותיה של ישראל, אם נעלה על דרך זו נחיה בבטחון, בשמחת חיים, ברווחה כלכלית, בקידמה חברתית, ללא מלחמות, ללא אינפלציה, ללא אבטלה, ללא מצוקה ואי-בטחון ביום המחרת.

חברי הכנסת, יש דרך-מצא, יש ברירה אחרת בכל התחומים. הבעיה היא: האם תקום התכלות כוחות חד-שים על בסיס מדיניות חדשה? האם יבואו שינוי והתפכ-חות בתוך שורת המבלגות — אה האם ימשיכו בדרך הרת-האסונות של לאומנות אנטי-ערבית, איבה לקומוניסטים, שירות למעצמות האימפריאליסטיות? הדרך שאנו מראים מובילה לעתיד מאושר. הדרך שבה תולכים החוגים הש-ליטים על גוגיהם מובילה לאבדון. הבה נבחר בדרך החדשה הנכונה. צעד ראשון לכל שינוי אפשרי חייב להיות סילוק מידי של שלטון הליכוד הכושל והקדמת הבחירות לכנסת העשירית.

הירצ ב. הלוי:

רשות הדיבור לתבריה הכנסת אבנרי, ואחריו — לחבר-הכנסת משה שמיר.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הספינה טובעת. העכברים מחפשים בשארות כוחות האיש אפשרות לרדת. אך בבטן הספינה הזאת טמון גורל המדינה, גורלנו שלנו. יש להציל את המדינה מידי הקברניט הזה ומידי הצוות הכושל המוביל לאסון.

כמה מפעילי הסיפה הדמוקראטית החליטו אתמול שמצווה לאומית היא לפרש מהממשלה. והיה הצהרה פאטריסטית. אני קורא למפלגה הדמוקראטית לממש אותה. והיה חובת-כבוד אחריה שמפלגה זו יכולה למלא כלפי 202,265 האנשים הטובים והתמימים שהצביעו בעד ד"ש, שהעלו בכך את הליכוד לשלטון.

אליקים גוסטב בריאן (הליכוד):
מדוע אורזנה?

אורי אבנרי (מחנה שלי):

מפני שבוזה הם יירדו מהפרק. אין צורך לומר שאנו פוסלים מכול וכול את האידיאולוגיה של תנועת התחיה, סגנונה ודרכה. אילו היתה זכרירה בין מנחם בגין ומשה שמיר, ודאי היינו מעדיפים, למרות הכול, את מנחם בגין. אך לא זו הברירה. הברירה שתעמוד לפני הבחור היא בין ממשלת הליכוד, ממשלת ההרס הלאומי והחברתי ובין דרך השלום והצדק התברתי. ממשלה זו גורמת לחורבן כללי בכל המערכות: הרס מוסרי, הרס מדיני, הרס כלכלי, הרס חברתי, הרס צבאי, הרס חינוכי. וגורע מכול — הרס אנושי פשוט. כל יהודי ישראלי שיש יושב כיום בחוץ-לארץ ורבות משפחות יושבות ברע זה על המוולות ושוקלות ירידה. השאלה, אדוני היושב-ראש, היא: מי יירד קודם, מנחם בגין מהשלטון או כל האזרחים האלה ממדינת ישראל?

הכללית של השיטה הקולוניאלית של האימפריאליסם. זוהי פשיטת-רגל של התיאוריה הלאומנית שלפיה אפשר יהיה בעזרת האימפריאליסם האמריקני והריאקציה הער-בית להנציח את הכיבוש של השטחים הפלשתינאים, שנכ-בשו ב-1967, ולחסל את קיומו הלאומי של העם הערבי הפלשתינאי. זוהי פשיטת-רגל של הדמאגוגיה הסוציאלית של מפלגת ההון הגדול, אשר הולכה שולל עובדים, חושבי שכונות-עוני, הבכר-מלאכה, סוחרים קטנים ואנשי אינטליגנציה, אשר התאכזבו, ובצדק, מהמדיניות של שלטון המערך, ואשר תלו תקוות-שווא בליכוד ובמנהיגו בגין ש"יטיב עם העם".

הוכח בעליל כי שלטון הליכוד מייצג מהדורה גרועה עוד יותר בהשוואה לשלטון המערך, מדיניות מסוכנת עוד יותר לשלום, לדמוקראטיה ולענייני העובדים והמוני העם, היהודים והערבים. הוכח בעליל כי מדיניות הכיבוש וה-התנחלויות וההוצאות הצבאיות הענקיות הכרוכות בכך הורסות את הכלכלה ואת החברה בישראל.

ממשלת הליכוד חייבת ללכת. היא מפוררת. כל יום נוסף של שלטונה מביא אסונות חדשים בתוכם הכלכלה והחברה ובתוכם מדיניות החוץ. גם תומכיה בעבר תובעים שתסתלק מייד, ללא דיחוי נוסף, במקום "בגין-שלטון", וזעקים הם עתה: "בגין כשולן, רד מהשלטון".

יריבינו מעלילים עלינו, הקומוניסטים ושותפינו בחזית הדמוקראטית לשלום ולשוויון, כל מיני עלילות. אחת מהן היא שאנו דוגלים בעקרון: ככל שיהיה רע יותר כן טוב יותר למהפכה. אין כזב גדול מזה. זוהי עמדה של הטרוצ-קיטים, ולגין והקומוניסטים תמיד נאבקו נגדה, כמסייעת לריאקציה ולפאשיזם. אילו היינו דוגלים בתיוה זו, שיריי-בינו מייחסים לנו, מי מתוך בורות ומי מתוך דוון, היינו צריכים להיות מעוניינים בהמשך שלטון הליכוד ובאי-הקדמת הבחירות. אין כמעט חולקים על כך שאם אנשי הליכוד ושותפיהם בקואליציה הממשלתית ימשיכו להיצמד לכיסאותיהם המתמטטים תחתם, כי-או המצב הפנימי וה-חינוני של ישראל ילך ויררע, אולם לנו אחריות היסטורית לגורלם של המוני העובדים בארצנו, לגורלם של שני העמים, עם ישראל והעם הערבי הפלשתינאי. אנו מגינים בכל כוחנו על זכויות העם העובד, על החירויות הדמוק-ראטיות. אנו נאבקים בכל כוחנו נגד מדיניות הכיבוש והתקפנות שהיא המקור הראשי לכל צרותיה של ישראל.

הרבה פרות קדושות כבר נשחטו בישראל. אך נשאר עוד הרבה פרות לשחיטה. יש הרבה פרות טמאות הנחש-בות לקדושות ושנשואו עדיין בחיים. העיקריות שבהן הן: ההתנגדות לזכות ההגדרה העצמית של העם הערבי הפלש-תינאי, לרבות זכותו להקמת מדינה עצמאית משלו בצד מדינת ישראל; ההתנגדות להכרה באש"פ כנציגו המוסמך-הבלעדי של העם הערבי הפלשתינאי; ההתנגדות ל-"טאטא" ולפתרון בין-לאומי צודק, כולל וציב של הסיכ-סוך הישראלי-ערבי והבעיה הפלשתינאית, שהיא במרכז הסיכסוך.

חברי הכנסת, המערך איבד את השלטון קודם-כול משום שגם מדיניות לא היתה מסוגלת להביא את השלום, שהוא תנאי בלי-עבור לבטחון, להבראה אמיתית של המשק והחברה בישראל. כל ממשלה עתידה אשר לא תחולל מיפנה יסודי במדיניות הישראלית בכיוון השלום הכולל והצודק, אי-התלות ואי-ההזדהות במדיניות החוץ, בכיוון הדמוקראטיה ושוויון הזכויות הלאומי והעדתי, וב-

הזה. אין בכוחן של הסיעות הקטנות בבית הזה להכריע בהצבעות גורליות, לרוב. אבל הן הסיעות האיכותיות, הסיעות שאינן לוחמות על כיסאות כייאם על עקרונות. בלעדיהן יאבד הבית הזה הרבה מרמתו המסרית והאינטימית שלקטואלית.

אם אני מבין אותך נכון, חברי-הכנסת פרס, אני שמח שגם בעתיד תתנגד לכל יומה שתבוא מן הליכוד לעשיית קבוצה זו. אני רואה בכך הבטחה ואני שמח לשמוע אותה.

אדוני היושב-ראש, סיעתנו תצביע בעד אייזאמן לממשלה, בלי קשר לאידיאלוגיה, להשקפה ולסגנון של תנועת התחיה.

הי"ר ב. הלוי :

רשות הדיבור לחברי-הכנסת משה שמיר, ואחריו — לחברי-הכנסת אברמוביץ.

משה שמיר (התחיה — בנא"י) :

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לא נבבואות של חורבן נצליח לעורר את מצפונם של חברי הכנסת ואת מצפונם של העם היושב בציון, ודאי לא נבבואות של חורבן מפי דוברים כמו זה שקדם לי, שהוא מאדריכלי צימצומה, גימורה והריסתה של הציונות הגדולה. לא על חורבן, חסיושלום. עם ישראל אינו בורח, עם ישראל אינו מועמד לחורבן. אלא על כירסום, על הרס פנימי ועל הכנת הרקע והבסיס למחיר כבד מאוד, בדמים ובשנים, על עיכוב במהלך הגאולה, על בלימת אותו עבר מפואר של ציונות שכולנו גדלנו בו ועם — על כך הדברים אמורים.

הממשלה הזאת כבר איננה זוכה לביקורת על עניין זה או זה, על תחום זה או זה של פעילותה אלא על כך שתהליכי ההרס והכירסום שהיא מביאה עלינו חודרים אל עצם הריקמה של החיים הלאומיים. אין זו עוד שאלה של מהלכים מדיניים כאלה ואלה אלא שאלה של מה שקורה בבית הישראלי, מה שקורה ביחסים שבין דור לדור, של מה שקורה ברחוב, ביום העבודה ובכיתת בית-הספר.

אדוני היושב-ראש, זוהי מעל לכול — אשתמש במושג מחיי יום יום, כי הוא בוטה ומבטא — ממשלה טיפשה. מה היא טיפשות? מי הוא הטיפש? הטיפש הוא זה שאין לו לגמרי תודעת הרגע הבא. יודע זאת כל מי שמנסה לחנך, מי שמגדל תינוק בביתו. טיפשות היא מעל לכול אי-הידיעה מה יקרה ברגע הבא כאשר אתה עושה מעשה מסויים. מי שאינו מבין מה זו תוצאה, מי שאין לו עין פקוחה לעתיד — הוא הטיפש. ממשלה טיפשה חותמת על הסכם שלום, שהיא קוראת לו הסכם שלום, ולמחרת פירושו: גסיגה, הפסדים, נסיגות גוספות, תולשה כללית ולבסוף מלחמה. ממשלה טיפשה מוותרת על מקורות נפט עצמאיים בלא לחשוב על יום המחרת. ממשלה טיפשה מצהירה על מדיניות כלכלית, אך נכנעת מייד לשובתים ומצייתה תבערה אינפלציונית במשק. ממ" שלה טיפשה מבטיחה אוטונומיה ואינה מבינה שהיא מייד סדת בכך מדינה פלשתינית. הממשלה הזאת, בהתנהגותה ואת, כבר איננה מדגיגה אותנו רק בזה שהיא מוליכה את כלי-הרכב — את הספינה או את המרכבה והיו כנאן שימושים בסמלים שונים של המדינה — בכיוון לא נכון. היא הורסת את עצם כלי-הרכב, את עצם הספינה ואת עצם ריקמת החיים היסודית של חיי היום-יום במדינה.

על יסוד זה אני רוצה לפנות אל חברי מהקואליציה

בשטח המדיני הגיעה ממשלה זו לעברי פי פחת. היא דומה לאיש המנסה בכל כוחו למנוע את פתיחת הדלת, שעליה לוחצים כוחות כבירים בעוד שמשני הצדדים מתמוטטים הקירות. העולם כולו רוצה בשלום, בפתרון הב"עיה הפלשתינאית. אירופה מתייצבת, מדינה אחרי מדינה, מאחורי העקרון שלעם הפלשתינאי, כמו לעם הישראלי, יש הזכות להגדרה עצמית. יש להבטיח גם לישראלים וגם לפלשתינאים את הזכות לחיות במדינה לאומית משלהם, בבטחון, בשלום ובשכנות טובה. אירופה רוצה בתיקון החלטה 242, כדי ליצור בסיס איתן למימוש העקרון הזה.

אדוני היושב-ראש, אני זוכר נאומים נרגשים, נאומים נלהבים של מנחם בגין נגד החלטת מועצת הבטחון 242. אילו נאומים חוצבי להבות גאם מנחם בגין מעל במה הזאת, כאשר ממשלת ישראל דאן קיבלה מאונס, בחצייה ובקומה כפופה, את החלטת מועצת הבטחון 242. מנחם בגין אמר שזה יביא לאסון לאומי, שזו ראשית הכניעה הלאומית. והנה הפכה אותה החלטה עצמה לדגל מקודש. בפי מר בגין, מסמך שאין לשנות בו לא פסיק ולא נקודה. אם ההחלטה תשונה — תתמוטט, כביכול, מדינת ישראל. אדוני היושב-ראש, אלה הן שטויות גמורות. הזמן עושה את שלו, יש מציאות מדינית חדשה. יש קונסנזוס בין לאומי, טוב וחיובי — הלוואי וישימר. הלוואי והעולם יישאר דבק בעקרון שישראל צריכה להתקיים בגבולות מוכרים ובטוחים, בשלום ובבטחון, לצד מדינה פלשתינאית.

אדוני היושב-ראש, נוסף על כל צורות ההרס שממ" שלה זו והליכוד מביאים על המדינה יש כאן הרס הסדרים הדמוקראטיים הפארלאמנטאריים. הייתי רוצה שיושב-ראש מפלגת העבודה ויושב-ראש המערך, חברי-הכנסת פרס, ישמע עלי שגם רוצה לומר עכשיו: אין זה נוגע רק למנחם בגין אלא גם לי; לא רק למפלגה, שהשלטון שלה מתמוטט אלא גם למפלגה הרוצה לתפוס את השלטון. אומר כמה דברים על דעת תברים רבים בבית הזה: נפוצה שמועה בבית הזה שגרמקת, כאילו, קבוצה חדשה בין הליכוד לבין המערך להגדלת אחוז החסימה; באותה שעה שבה מועצת המערך שמיים וארץ כדי להוריד את הליכוד מן השלטון —

שמעון פרס (המערך) :

אל טיף מוסר, לא לעתיד ולא על העבר. תשחרר את עצמך מן הדאגה הזאת. אין כל קבוצה.

שולמית אלזני (תנועה לזכויות האזרח) :

יש רק הסכם.

שמעון פרס (המערך) :

אין שום הסכם.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :

חברי-הכנסת פרס, חברי ואני מקבלים את דברייך בשמחה רבה. לצערי זה לא מקובל על חברי-הכנסת חיים קורפו וחבריו. שמעתי מפי חברי-הכנסת שחל היום שאמנם המערך לא התלית על כך, אבל שהמערך עדיין נמצא בשלב של דיונים והתייעצות לקראת החלטה שאתם צריכים לקבל. אני רוצה להזהיר אתכם, אנחנו עומדים בפתח מערכת הבחירות העשויה לבוא במהרה בימינו. אל-נא תלכלכו את ידיכם, אל תלכו לקבוצה חדשה בנוסח "בדר-עפר", ואל תצטרפו למסע-שוד, למין קארטל של עסקנים מקצועיים ציניים נגד הדמוקראטיה בבית

— הצעת סיעת התחיה — בנא"י להביע אי-אמון לממשלה בשל אופן תיפקודה ; חילופי גברי
בוועדות הכנסת ; הודעת ממלא-מקום יושב-ראש ועדת הכנסת ; הצעת סיעת התחיה — בנא"י
להביע אי-אמון לממשלה בשל אופן תיפקודה —

ספורים של דחייה, של שיקולים אפילו לא יוקרתיים, של שיקולים של סידור כזה או כזה — אתם דוחים את העניין שצריך להיעשות כבר היום.

בהצבעתה של האופוזיציה בלבד לא נעשה הדבר. יש צורך שאנשי מצפון מקרב הקואליציה יהיו אמיתיים עם עצמם ; יקומו ומתוך אמת עם מחשבותיהם, עם דעתם האמיתית, ירימו את ידם להפלתה של הממשלה הזאת למען מנוע אסורו של העם ואסונה של המדינה.

מנחם פרידור (הליכוד) :
מה האלטרנטיבה ?

משה שמיר (התחיה — בנא"י) :
קודם-כול לסלק אתכם, ואותך ביניהם. אני פניתי אל אנשי מצפון בתוך הקואליציה. קודם-כול יש להפסיק עם האסון הזה. העם בישראל חכם דיין ואמין דיין למצוא את הפתרונות.

ב. חילופי גברי בוועדת הכנסת

אישורה של הכנסת לחילופי גברי בוועדות, מטעם סיעת המערך : בוועדת הכנסת, במקום חבר-הכנסת מיכה חריש, ייכנס חבר-הכנסת יהודה חשאי.

חי"ר ב. הלוי :

רשות להודעה לממלא-מקום של יושב-ראש ועדת הכנסת.

משה ל. מרון (מ"מ יו"ר ועדת הכנסת) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנני מבקש את

ג. הודעת ממלא-מקום יושב-ראש ועדת הכנסת

היום של חברת-הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו בנושא : "סיקור דיוני הכנסת בטלוויזיה" לוועדה משותפת של ועדת הכנסת ועדת החינוך והתרבות. הוועדה המשותפת בישיבתה מיום כ"ג באדר תש"ם, 11 במארס 1980, החליטה להמליץ בפני ועדת הכנסת לקיים דיון חוזר בהחלטה שהתקבלה ולהעביר את הדיון בנושא זה לוועדה אחת בלבד. ועדת הכנסת בישיבתה היום החליטה להעביר את הדיון בהצעה הנ"ל לוועדת החינוך והתרבות.

חי"ר ב. הלוי :

רשות להודעה לממלא-מקום של יושב-ראש ועדת הכנסת.

משה ל. מרון (מ"מ יו"ר ועדת הכנסת) :

אני מתכבד למסור לכנסת את ההודעה הזאת : ועדת הכנסת בישיבתה מיום כ"ה בשבט תש"ם, 12 בפברואר 1980 החליטה להעביר את הדיון בהצעה לסדר-

ד. הצעת סיעת התחיה — בנא"י להביע אי-אמון לממשלה בשל אופן תיפקודה

בעלי הצעות אי-אמון קובלים על המצב ומציעים בחירות חדשות. ואני שואל : האם זהו באמת הזמן לעריכת בחירות חדשות ? האם זהו המועד המתאים לזריקת המדינה לקלחת של הוצאות, ישירות ועקיפות, במאות מיליוני לירות ?

חי"ר ב. הלוי :

חברי הכנסת, אנחנו חוזרים להצעת סיעת התחיה — בנא"י להביע אי-אמון לממשלה בשל אופן תיפקודה. רשות הדיבור לחבר-הכנסת אברמוביץ, ואחריו — לחבר-הכנסת פלאטו-שרון.

יהודה מאיר אברמוביץ (אגודת ישראל) :

מאיר פטיל (מחנה שלי) :
ככל שהממשלה לא מסדרת יותר ופחות מאורגנת כן אגודת ישראל תרוויח יותר.

(חברת-הכנסת ש. אלזני קוראת קריאת-ביניים)

יהודה מאיר אברמוביץ (אגודת ישראל) :
אנו נגד הקדמת הבחירות בידענו ובהכירנו את מצבנו הכלכלי, שללא כל ספק יוחמר פי כמה וכמה אם ניכנס לעיון מלחמת בחירות. זאת אנו אומרים אף-על-פי ולמרות הידיעה וההכרה שאין לסיעת אגודת ישראל מה לחשוש מבחירות. אדרבה, כל הסקרים מניחים ומנבאים

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, שוב ושוב מעלית הצעת אי-אמון לממשלה. שבענו הצעות אי-אמון כמעט כל שבוע, שכל מטרתן היא אך ורק לנגח ולקנטר, אף שתוצאות ההצבעה על הצעת אי-האמון ידועות מראש.

סיעתנו עוקבת מקרוב אחר תיפקודה של הממשלה ורואה לא רק את חצי הכוס הריקה אלא גם את המחצית המלאה. אין אני מתעלמים מהקשיים האובייקטיביים שבהם נתונה הממשלה, ודווקא בשל קשיים אלו והידיעה שכל מה שנעשה נעשה בלחץ המצב אין אנו רואים צורך להצטרף להצעת אי-אמון אלא להיפך : יש לנו הכבוד וההערכה לאלה שמנסים לתפקד למרות כל הקשיים.

לנו על עלייה, בעזרת-השם, בכוחנו, כי נציגי אגודת יש-
ראל מילאו נאמנה את שליחותם ואת צו בוחריהם, השגנו,
ברוך-השם, הישגים בהרבה שטחים ובעיקר בענייני תורה
ודת.

מאיר פעיל (מחנה שלי) :
אלה ההישגים היחידים של הממשלה הזאת.

יהודה מאיר אברמוביץ (אגודת ישראל) :
ובכל זאת אנו נגד הקדמת הבחירות, כי במצבה
הכלכלי של המדינה אסור להחמיר עוד יותר את המצב.

כבוד היושב-ראש, חברי האופוזיציה משמיעים כאן
תיאורים מפורטים ולא תמיד אונייטיביים על מצבנו
הכלכלי והמדיני. הם שכחו כבר שהממשלה הנוכחית,
למרות כל הטענות נגדה, היא ולא הממשלות הקודמות
במשך קרוב לשלושים שנה, היא שחתמה את הסכם הש-
לום הראשון עם המדינה הערבית הגדולה ביותר באזורנו.
שכחו כבר שלפני חתימת ההסכם עמדנו בסכנת עימות
צבאי ישיר עם מצרים ומדינות אחרות ; שכחו כבר את
הקרבות שהקרבו יום יום, ולא מעריכים כמה חיי בנינו
ניצלו, ברוך-השם, מאז חתימת הסכם השלום, ואנו עדיין
מקווים שהסכם שלום זה יוביל, בעזרת-השם, לשלום
בריקימא גם עם מדינות נוספות באזורנו.

חברי הכנסת, בעוד שברעים יתכנס כל בית ישראל
בתג הפסח, תג החירות, ויחזור ויזכיר, למי ששכח, שבכל
דור ודור —

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה) :
אבל השנה לא נצטרך לאכול מרור בליל הסדר, אנחנו
אוכלים את זה כל השנה.

יהודה מאיר אברמוביץ (אגודת ישראל) :
— שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו חס-
ותחילה. הסכנה לא חלפה. גם בדורנו התגברה סכנת
הבידוד הבין-לאומי שלנו, ושוב מהדהדים דבריהם של
חכמינו, זכרונם-לברכה, "הלכה היא בידוע שעשוי שונא
ליעקב". מצבנו המדיני בעולם חוזר ומדגיש שאנו אומה
למדת-סבל הנמשך ללא הפסקה כמעט משחר קיומנו.

וירורה לי לשאול את בעלי הצעת אי-האמון, המגי-
שים אותה כל יום שני וחמישי, האם הם ותושבים באמת
שאם השלטון יתחלף ותבוא ממשלה אחרת ישתנה יחס
הגויים אלינו ? האם לא יודעים שגם ממשלה אחרת
לא תשיג את אהדת העולם ? ואפילו אם היא תציג במצעה
את רעיונות האופוזיציה הנוכחית, גם אז לא ישתנה
המצב המדיני. אדרבה, אימרו לי האם ארצות ערב
מקבלות את העמדות הפוליטיות של המערב ? וכך גם
במישור הכלכלי.

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית) :
תרשה לי לשאול שאלה : האם את עמדות הליכוד
מקבלות ארצות ערב ?

יהודה מאיר אברמוביץ (אגודת ישראל) :
זה הרי מה שאמרתי : האם ארצות ערב מקבלות
את העמדות הפוליטיות של המערב ? מי שמבקשים את
החלפת השלטון, אותם אני שואל : האם המצב ישתנה ?
הרי אתה מאשר את דברי, תבר-הכנסת האוזנר.

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית) :
אבל גם לא את עמדת ממשלת הליכוד.

יהודה מאיר אברמוביץ (אגודת ישראל) :
אני מסכים. אז למה להכניס עכשיו את המדינה לק-
לחת בחירות שתעלה מיליוני לירות, ולא תביא כל שינוי ?

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח) :
מוטב ציפור אחת ביד מאשר שתיים על העץ. אחת
ביד יש לו כבר.

יהודה מאיר אברמוביץ (אגודת ישראל) :
במישור הכלכלי שמענו הרבה ביקורת, אך האמת
היא שאין אף לאחד הצעה קונסטרוקטיבית לתיקון המצב.
אין לשום מפלגה תרופת-פלא למצב הכלכלי הקשה הנמשך
זה שנים רבות.

האמת היא שתיפקודה של הממשלה ומצבה המדיני
והכלכלי הם ביטוי למצב המדיני והכלכלי הגלובלי, של
כל העולם, מצב שלא אנו קובעים אותו ולא בכוחנו לש-
נותו. אני מסכים שהמצב קשה, קשה מאוד, ולא קל
לה לממשלה לתפקד בו. אך כשבאים לבקר דרושה קצת
רצינות, חברי הכנסת, יש לראות את כל צדדיו של
המטבע, לראות את התנאים האונייטיביים, את המצב
בכל התחומים, ואז לקבוע עמדה. אנו משתדלים לעשות
זאת, ולכן סיעת אגודת ישראל תדחה את הצעת אי-
האמון.

הי"ר ב. הלוי :
רשות הדיבור לתבר-הכנסת פלאטו-שרון, ואחריו —
לתברת-הכנסת אלוני.

שמואל פלאטו-שרון (פיתוח ושלום) :
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אנו יודעים שרוב
האנשים שחולקו להם משרדים בממשלה זו הוכיחו חוסר-
אונים בניהול משרדיהם ובשליטה עליהם. אפילו ראש
הממשלה נאלץ היום להודות, גם אם זה רק בגלל תגובות
הציבור, שהממשלה לא נתנה סיפוק לעם ישראל.

אני חוזר ואומר שמצב זה נובע, בראש-יבראשונה,
מהעובדה שרק פוליטיקאים הוצבו בראש משרדי ממשלה,
בעוד שברוב מדינות המערב לפחות 50% ממשורות אלה
מאוישות על-ידי טכנוקראטים ומומחים. חלוקת משרדי
הממשלה ועמדות-המפתח במדינה נעשית באותה שיטה
שהייתה נהוגה ברוסובליקה הרביעית בצרפת. אף-על-פי-כן
אני חושב שזה לא רציני לבקש היום מהממשלה לפנות
את מקומה, בזמן שאנו צריכים יותר מתמיד להתרכז
בעבודה פוריה.

כשלעצמי לא אצביע נגד הממשלה, לא משום שאני
שבע-רצון מביצועיה אלא משום שאני תושב שהעיתוי
אינו מתאים.

הי"ר ב. הלוי :
רשות הדיבור לתברת-הכנסת אלוני, ואחריה — לתבר-
הכנסת האוזנר.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח) :
אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אם ראש
ממשלת ישראל הוא איש-כבוד, והוא מצהיר כי אנגם
הוא איש-כבוד ; אם ראש ממשלת ישראל הוא איש הדר,
והוא אנגם מצהיר כי הוא איש-הדר ; ואם ראש ממשלת
ישראל הוא איש-אמת, והוא מצהיר כי הוא איש-אמת —
ימלא את התחייבותו ויטיב עם העם ויגיש את התפטרותו
לנשיא לאלתר. יהיה הדבר הזה הרבה יותר חכם, ויהיה
בו הרבה יותר כבוד והדר מאשר תקום הגוסס מדי
שבוע בשבוע, כשאנחנו עוסקים בליכוד הליכוד המת-

שמענו עכשיו מפי איש קואליציה נאמן, חבר-הכנסת שריה, משדר קריאות SOS מושיגנטון, מה צפוי לנו משם, כשהוא ניסה לדובב את ידידנו ואמר לו: מפולת.

נודמנו לכאן אנשי פארלאמנט וממשל מהולאנד, הטובה בידידותינו, אשר הלכה אתנו גם להצלת העלייה מברית-המעצות, גם נגד הרוב באו"ם, ועמדה לימינו לאורך כל הדרך. נודמנו לשירות אתם והם אמרו: די, לא ער, לא נתמוך בכם.

האם כל זה רק נפט? הכול זה רק אינטרסים? הכול זה רק מכה משמיימת? אנחנו במדינתנו לא תרמנו כלל למפולת הזאת?

אני חושב שהדבר הטוב ביותר שהממשלה הזאת, מבחינה פאטאליסטית, יכולה לעשות, הוא לומר לעם: בבקשה, במצב הזה תגידו: הרף. ולכן אני אצטרף להצעת אי-האמון.

היח"ר י. ברמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת יגורי, ואחריו — לחבר-הכנסת סבידור.

אסף יגורי (יעד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעת אי-האמון היום — בעצם על מה? לפי דברי המציעים, כפי שבאו לידי ביטוי בדברי המציעה הראשית, נראה כאילו אנו נקראים או מתבקשים על-ידי להביע אי-אמון בגלל נוצות — נוצות שנשרו, נוצות של יונים, נוצות של נצים. אני לא יודע אם נוצות נשרו, אבל אני בטוח שיש מי שהיה רוצה להדביק לעצמו נוצות, אולי בשביל להתעופף, אולי בשביל להמריא. העניין לא נראה לי רציני, העניין לא נראה לי אחראי, והוא דווקא בא מצד אנשים שאפשר היה לצפות מהם, בעיניי הוזה, ליותר רצינות וליותר אחריות; דווקא משום שהמצב הוא קשה אינני בטוח שההצעות האלה תורמות.

מצד אחד אומרים דוברים בכירים של מפלגות גדולות שצריך ללכת אל העם. הגיעה השעה, הגיעה העת לפנות אל העם, שהעם יכריע; שאין מאנדאט לשום מפלגה, שמי שיושבים בכנסת — לא על-פי מצעם הגיעו לכנסת ויושבים בה עשוי ונוקטים מדיניות זו. מצד שני אומרים: העם נבחר, העם לא יורד, העם במבוכה, יש המר-חיקים לכת ואומרים: שעת משבר חמורה. אני מסכים שיש מבוכה גדולה. השאלה הגדולה היא: האם יש לנו תשובות למי שמציעים את הצעות אי-האמון?

לפני יום, ולמעשה בעתו אתמול והבוקר, פורסמו סקרי דעת-קהל, סקרים שהיו בבחינת הפתעה, כביכול יש שהופתעו מהם ויש שהם בשבילם מסר. לדעתי היה הפעם בסקר דעת-הקהל שפורסם מעין אור ברק שהאיר את הערפל הסמיך שהיה ופטר פוליטיקאים וחצי-פוליטיקאים מאשליהם, מתרדמות, מעירפולים. לפתע כאילו הכול נחשף, המתרגלים והתרגילים, המנהיגים והמונהגים, הנהיה וגם משהו לעבר העתיד. כאילו לפי הזמנה, ביום שבו פורסם הסקר בעתונות, באותו יום עצמו נקרא לדיון הקאבינט הכלכלי והיה אמור להכריע בסוגיה: מאין לקחת? אך למעשה נקבע בפעם הראשונה עקרון מוחץ שאין לקחת מבלי להצביע מאין לוקחים. אם מישו מצביע לקחת ממקום אחד, באותו זמן עצמו הוא צריך לומר מהיכן זה יילקח. בעצם נקבע עקרון נוסף, חשוב לא פחות: אם רוצים לפגוע בתקציבים בשביל משכורות עלולים להיפגע דווקא תקציבי פיתוח. הסקר העמיד את

פורר לדחיית הצעות אי-אמון. למען הכבוד, ההדר והאמת, ולמען להיטיב עם העם, יעשה עמנו את החסד ויסתלק מן השלטון.

אדוני היושב-ראש, כל מה שהממשלה הזאת עושה הוא מעשה של תוהו מבית ומחוץ, נזק ליחיד ולרבים. והגיע הזמן שההליכה הזאת על חשבון האדם בישראל והעם במדינת ישראל תיפסק. לא מקרה הוא שקואליציה רופפת זו נלחמת בכל צורה דרך נגד גילויים של דמוקרטיה ונגד ביטויים של ביקורת. הפעילות היעילה היחידה שהיא גילתה בכנסת הזאת היא דרכים לסתימת הפה של נציגים ישירים של הציבור ולא של מי שיושבים כאן מכוח מנגנונים וכפופים למנגנונים. ואין מסתפקים בכך. חבר-הכנסת קורפו, יושב-ראש הקואליציה, מסביר לכל העתונאים כמה זמן נדרש לכל אחת מהסיעות הקטנות לדבר בכנסת, כי הדמוקרטיה היא מטרד להם. או הוא המציא עכשיו את ההמצאה הגדולה הזאת של אחוז חסימה גבוה יותר, כי סתימת הפה אינה מספיקה לו, הוא רוצה לסתום את הפה גם לעתיד. אין זה אלא ביטוי של חולשה. אינני חושבת שביטוי של חולשה יועיל לכם. כי הציבור בארץ, בשיטת הבחירות הקיימת, יעדיף ודאי אנשים רציניים ונציגים ישירים מאשר נבחרים מנגנונים, מספר 30 או 35 ברשימות העושות קנוניה לסתימת פיותיהם של המיעוטים.

על ממשלה זו ללכת, על קואליציה זו להתפורר, ויש ללכת אל העם. והולואי והיה ראש הממשלה נאמן לכבוד, להדר ולאמת והיה מיטיב עם העם ויוצא מכאן לנשיא.

היח"ר י. ברמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת האוזנר, ואחריו — לחבר-הכנסת יגורי.

נדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אין צורך להסכים לגימיקיה של חברת-הכנסת גאולה כהן ולהזדהות עם דרכה המדינית כדי להזדהות ולקבל את מסקנתה. והמסקנה היא שהממשלה הזאת צריכה לפנות את מקומה. זהו היום הקונסנסוס הרחב בציבור. אילו הצביעו פה חברי הכנסת לפי צו מצפונם, כשהם חפשיים ממשמעת מפלג-תית קואליציונית, מבטחני שזה היה גם הקונסנסוס של רוב הכנסת. צאו וראו, מי פה לא הזדהה עם הצעת אי-האמון? ואכן, הממשלה השיגה "הישג" זה של קונסנ-סוס נגדה מקצה אל קצה.

למה הממשלה מחכה? בעניינים מדיניים היא ססועה, והוויכוח הקולני בין ראש הממשלה לבין שר הבטחון יוכיח. בעניינים חברתיים הגענו לשפל זה שציבור המורים והתלמידים נגמר למה שנגמר רק לפני ימים מספר. לא אבוא להצדיק הפרת צו של בית-משפט, אבל אם ציבור מתחנכי ישראל הגיע למה שהגיע תחת שלטונה של ממשלה זו ובגללה, מה עוד צריכה הממשלה לעשות? ובלי משים אתה נוכר בדברי הנביא "על מה תוכו עוד תוסיפו סרה". על מה עוד תוכה הממשלה הזאת אם היא תוסיף סרה?

בשטח החברתי — מפולת. בשטח המדיני — בידוד בינלאומי. קרע עם ארצות-הברית, אי-הבנה עם יהדות העולם. בשטח הכלכלי — אחד המתוות העצובים ביותר שראיתי בחיי הפוליטיים, ציבור החקלאים מפגין מול שערי הכנסת, כשצריך לפזר אותם בסילוני מים. החק-לאות, פאר היצירה הישראלית. מה עוד יצרנו בארץ שיכול להשתוות עם החקלאות הישראלית?

מובן שחברת הכנסת יוסי שריד הוא בן-ברית שלך להצעת אי-אמון כזאת, אבל אני שואל אותך, חברת הכנסת גאולה כהן: איך את רואה בו בן-ברית להצעת אי-אמון כזאת? האם הקו שלכם, אם אמנם תצליחו להפיל את הממשלה, מתיישב עם השאיפות הלאומיות והממלכתי-תיות שלו? אדרבה, אני מציי לך את השאלה הזאת — ואת עני לי.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י):
אני לא רואה כך בן-ברית, זה קודם-כול.

מנחם סבידור (הליכוד):
עני על השאלה שלי: האם את רוצה בממשלה של יוסי שריד, את עם הפילוסופיה שלך, עם שאיפותיך הלאומיות, הממלכתיות, שבשירה פיוטית כזאת השתפכת לפנינו?

גאולה כהן (התחיה — בנא"י):
את חברת הכנסת יוסי שריד יביא ראש ממשלת ישראל לשלטון, ומהר.

היו"ר י. ברמן:
זאת היתה שאלה רטורית, את לא חייבת לענות.

מנחם סבידור (הליכוד):
חברי הכנסת, אתם יודעים שיש הישגים חשובים במשק, בכלכלה. עלי-אף כל הביקורת שכולנו מותחים על הממשלה הזאת עלינו לזכור שבאינפלציה עולמית של 18%—22%, כאשר את חמרי-הגלם אנחנו מייבאים לכל התעשיה, למעט אשלג ופוספאטים, כאשר על הדלק אנחנו משלמים מיליארד דולר יותר, כשבכל העולם יש משבר — האם מישור יכול לחשוב שבמקל-קסמים אפשר לפתור את כל הבעיות הכלכליות והמשקיות של הארץ הזאת, התוליה בדלק ותוליה ביבוא של חמרי-גלם מן החוץ?

הממשלה הזאת, שכולנו מותחים עליה ביקורת, צריך להזכיר מה היא כן עשתה. 47% עלייה ביצוא לחודש, 80 מיליון דולר פחות יבוא של צריכה בחודש, בלימת אינפלציה ל-4.9%. כל הכתבים של כלי-התקשורת ההמוניים פתאים מתעלמים מן הדבר, שהרי הישגם הבסיס לביקורת כפי שעשו לפני חודש כשאמרו שאין בלימה. ועוד, תחת שר התעשיה, המסחר והתיירות גדעון פת קרו במשך שנתיים שני דברים, שמשום-מה לא מסבירים לעם הזה: הראשון — השקעות ב-33 מיליארד לירות, שיתנו פרי בעוד שנה ושנתיים, למרות המצוקה ההקציבית; השני — לפני שלוש שנים היה היצוא של מוצרים מתוחכמים 230 מיליון דולר, והשנה הוא מגיע ל-800 מיליון דולר — 800 מיליון דולר יצוא המבוסס על מחקר ופיתוח. בבנייה, במצבם של האנשים בשכבות שבתצוקה, למרות ביטול הסובסידיות, בביטוח לאומי — במה היתה הרעה? מה הבכי, מה הקינה על הממשלה הזאת?

זאב כ"ב (המערך):
מסע הישגים...

מנחם סבידור (הליכוד):
אני רוצה להגיד לכולכם, תמיד צריך לחשוב מה תהיה האלטרנטיבה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
אולי יענה לך על זה שר האוצר, תשאל אותו מה הוא אומר.

הממשלה ואת הקואליציה כולה באותו מועד, כאילו לפי הזמנה, בפני השאלה: הרס עצמי ולאומי או ריסון ואת-ריות משותפת, וזה מבעוד זמן. אם היו מי שחשבו שכא-שר יקרוס הבית הם יינצלו, הרי עתה ברור לכולם שדעת הציבור לא תרפה ולא תיתן לשום קבוצה מנוח אלא אם היא תציג אלטרנטיבות.

והשאלה שאני באמת רוצה לשאול את מציעי ההצ-עות: מה היא האלטרנטיבה? מה התכניות האחרות? למי יש הצעות קונקרטיות? דווקא מי שמציע שממשלה זו תרד צריך לומר בפירוש ולא בסיסמאות, ולא בראשי-פרקים אלא בתכניות קונקרטיות, מה הוא מציע לעשות במדיניות חוץ ובטחון. מה התכנית האלטרנטיבית שלו בתחומי הכלכלה והתברכה? מה הוא רוצה בתחום החינוך? תכנית בסיסית, רצינית, ולא לתת בכל פעם סיסמה אחרת ולהניח שהאחרים מבינים למה הוא מתכוון. לא מבינים למה מתכוונים אם לא אומרים.

אדוני היושב-ראש, לדעתי היה צריך היום בעצם להקים תנועה שתתמוך במהלך הכלכלי של הקאבינט הכלכלי, שתתמוך בתכנית הכלכלית של יגאל הורביץ, שהיא שופרו של הקאבינט הכלכלי כולו. היה צריך להקים תנועה של "אורחים תומכי הורביץ", כדי שהם ינסו לממש את התכנית היחידה שאני רואה אותה כרצינית ובת-ביצוע.

חברי הכנסת, הדיון היום על הצעת אי-אמון בעיתוי הזה, בהנמקות שהושמעו, לא זו בלבד שתורם למבוכה אלא גם מוסיף ערפל; איננו מבהיר אלא מטשטש; איננו מצייג תכנית מנהיגות אלטרנטיבית אלא בעצם משאיר לקואליציה הזאת ולממשלה הזאת את כל האופציות להמשיך ולפעול.

היו"ר י. ברמן:
רשות הדיבור לחברת הכנסת סבידור.

מנחם סבידור (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חברת הכנסת גאולה כהן ביקשה מאנשי הקואליציה, מממשלת הליכוד ומחבריו בסיעה, להתעלות מעל לחישובים המפלגתיים הטוהרים אל פיסגת החשיבה הממלכתית ולומר לממשלה הזאת שתרד. מזור מאוד לשמוע גם מפיה וגם מפיו חברת הכנסת משה שמיר את הקריאה הזאת, כאשר מזווית הראייה הממלכתית-לאומית, לטווח ארוך יותר, ומזווית הראייה של השמירה על ארץ-ישראל, שאתם רוצים לשמור עליה —

גאולה כהן (התחיה — בנא"י):
דווקא בגלל זה, דווקא בגלל זה.

(חברת הכנסת מ. שמיר קורא קריאת-ביניים)

מנחם סבידור (הליכוד):
כיצד אתם באים ואומרים לנו שמהיבט הממלכתי-לאומי הממשלה שלנו צריכה לרדת? הרי מההיבט שלכם, אפילו אם יש קילקולים, אם יש פה ושם קילקולים, הרי על העיקר אנו שומרים. אם הממשלה הזאת תרד ויבוא מישור שירצה במחצית השטח, כביכול, להגיע לפשרה טריטוריאלית — הרי אתם יודעים היטב מה יהיה גורל יהודה ושומרון ומה יהיה גורלה של ישראל, שעל שלמותה אתם רוצים להגן.

יד למוימות של אלה אשר תאוות השלטון והשררה מאפילה אצלם על כל שיקול ממלכתי ולאומי.

היו"ר י. ברמן :

חברי הכנסת, אני מעמיד להצבעה את הצעת סיעת התחיה — בנא"י להביע אי-אמון לממשלה. אני ממנה שני מונים, חברי-הכנסת יוסף רם וזאב כ"ץ.

ה צ ב ע

46 — בעד ההצעה להביע אי-אמון לממשלה

55 — נגד

הצעת סיעת התחיה — בנא"י להביע אי-אמון לממשלה בשל אופן תיפקודה לא נתקבלה.

מנחם פבידור (הליכוד) :

הממשלה הזאת קיבלה מבנה קלוקל של כוח-אדם, שטופח במשך 29 שנים — 365,000 איש בשירותים ציבוריים ורק 290,000 איש בתעשייה. מדינה של בוכרים הקימותם. וכאשר הולכים לשנות, כאשר באים לשנות ולשפר — ההסתדרות לא נותנת. פתאום מצא חבר הכנסת פרס שכל הבעיות הכלכליות שלנו יוכלו להיפתר על-ידי מסירת העבודות בנגב לחברות ישראליות. האם מחוץ להיותה סיסמה דמאגוגית יש אי מי שמאמין בדבר ? אני פונה לחברי הכנסת מסיעת התחיה, אם הם רוצים תחיה, אם הם לא רוצים שארץ-ישראל אמנם תחולק ויהיו לנו שכנים אש"ף, אם הם רוצים שנוכל להתמודד עם המשימות הלאומיות שעדיין עומדות לפנינו — אל יתנו

ה. שאלות ותשובות

היו"ר י. ברמן :

חברי הכנסת, שר החינוך והתרבות ישיב על שאלות.

5611. פעילות האגודה "אמנות לעם"

חברת-הכנסת א. נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ג' באדר תש"ם (20 בפברואר 1980) :

נמסר לי כי בשל הקיצוץ בתקציבי משרד החינוך והתרבות תחול האטה בפעולות "אמנות לעם". חלק מן ההצעות להמשך הפעילות גורסות העלאת מחירי הכרטיסים, ביטול שיטת המנויים והבאה צופים אל הערים הגדולות. זאת בניגוד למטרתה המוצהרת של "אמנות לעם" להגיע אל מקומות ישוב קטנים ומרוחקים.

בקשר לפירסומים אלה, אודה לשר אם ישיב לי :

1. האם אינפורמציה זו נכונה ?
2. האם מתכוון משרד החינוך והתרבות לאמץ את ההצעות הנ"ל ?

3. אם כן — האם אין בהצעות אלו משום פגיעה בציבור גדול שלא יוכל עתה ליהנות מפעולותיה של "אמנות לעם" ?

4. האם יוחל בהסעת קהל להופעות בתיאטראות הציבוריים בערים הגדולות ?

5. אם כן — מהיכן, כמה אנשים ולאילו הצגות ?

6. מה מחירו של כרטיס להצגה המועלית בתיאטרון הבית בכל אחד מהתיאטראות הציבוריים ?

7. מה מחירו של כרטיס להצגה של כל אחד מה-תיאטראות הציבוריים בישוב במרכז הארץ, בצפונה ובדרומה ?

8. מה היה מספרם הכולל של הנהנים מהופעות "אמנות לעם" בשנת התקציב 1979/80 ומה התחזית לשנת 1980/81 ?

תשובת שר החינוך והתרבות ז. המר :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. האינפורמציה בדבר העלאת מחירי הכרטיסים בעיירות-הפיתוח נכונה, והיא חלק מתוך מדיניות ייקור השירותים ; באשר לשיטת המנויים — לא הוחלט עדיין איך וכיצד לנהוג. הנהלת "אמנות לעם" תדון בימים אלה בגורלם של אלו, כשתנטייה בכל מקרה היא שלא לבטל

את השיטה, שהיא חלק מהצלחה שגרמה "אמנות לעם" בשטח ; "אמנות לעם" נהגה בעבר להביא צופים לצפות בהצגות גדולות בחיפה, בתל-אביב ובירושלים. שיטה זו תתעמק יותר ויותר. הבאת הצופים לערים הגדולות נכעה מחוסר אפשרות להעלות את הצגות במה מס' 1 של התיאטרון הרפרטוארי בנקודות ישוב מסוימות. לגבי שנת התקציב 1980/81 תדון הנהלת "אמנות לעם" בהבאת הצופים להצגות גדולות גם במקומות שבהם כן ניתן להציג את ההצגות ; פעילות "אמנות לעם" בתקציב 1980/81, בהשוואה לתקציב 1978/79 (זו היתה לכל ההצגות שנה אופטימאלית מבחינת הפעולות) תקוצץ כדלקמן : בתיאטרון 27% — ירידה של 222 פעולות ; במוסיקה ומחול 21% — ירידה של 65 פעולות ; באמנות הפלאסטית 14% — ירידה של 20 פעולות. לעומת זאת יהיה גידול של כ-25% בפעולות אמנות העם לפיתוח תחום זה.

2—3. הנהלת "אמנות לעם" עומדת לערוך דיון על המדיניות וחלוקתו הפנימית של התקציב. משרד החינוך והתרבות יקבל את המלצותיה של הנהלת האגודה וימצא כל דרך על-מנת שלא לגרום לפגיעה בקהל "אמנות לעם" בעיירות-הפיתוח.

4. אכן הוחל בהסעת קהל לתיאטראות הציבוריים, בהתאם למדיניות האמורה לעיל.

5. המקומות שמהם הובאו האנשים : רמת-אלהו, גבעתי-שמואל, קדימה, מזכרת-ביתיה, ראש-העין, דימונה, רמלה, יהוד, בית-שמש, אור-עקיבא ושדרות. ההצגות : "נעים", "הביתה הביתה", ליל כלולות, "אביב מתעורר", "מתו של סוכן", "פרק ב'", "סיפור פשוט" ו"ירושלים". מספר האנשים אשר נהנו מהצגות אלה בתקופה ספטמבר 1979—מארס 1980 — כ-5,000.

מחיר הכרטיס להצגות בתל-אביב של התיאטרון הציבורי בתקופה ספטמבר 1979—מארס 1980 היה 60 לירות. הוצאות התחבורה במקומות הקרובים נעו בין 40—60 לירות. בסך-הכול, ההוצאה בביקור בהצגות התיאטרון הציבורי ברמה גבוהה במקומות הקרובים — 100—120 לירות. במקומות הרחוקים, כמו שדרות, דימונה, מרחבים — סך-כל ההוצאה עד 200 לירות. (מחירו הנמוך של הכרטיס הוא משום הסובסידיה של 30% הניתנת על-ידי "אמנות לעם").

7. המחיר הממוצע של כרטיסי המנוי להצגות התי-

הרשות היא הנושאת במימון המישרים לחוץ-לארץ. זהו מימון מיוחד.

לשאלה 5: השידורים בעברית קלה מיועדים לעולים מכל ארצות המוצא גם יחד, ולפיכך הם מגיעים לקהל גדול יותר.

5617. תעמולה מיסיונרית בטלוויזיה

חבריהכנסת י. מ. אברמוביץ שאל את שר החינוך והתרבות ביום ג' באדר תש"ם (20 בפברואר 1980):

בתכנית הטלוויזיה "שבוע טוב" במוצאי-שבת פרשת "מקץ" (22 בדצמבר 1979) הוקדש כל זמן השידור לליקאה של הכת הנוצרית "אמונה בתנ"ך" מדובר, קולוראדו, ארצות-הברית. נמסר לי כי המנחה בתכנית סיפר שאנשי הכנסייה הזו דוגלים בכנסייה משותפת ליהודים ולנוצרים. אנשים מופיעים בפני חיללי צה"ל ובאניברסיטאות, והכנסיה מממנת את הופעות הלהקה.

"סיפור" הלהקה והכנסייה ואופייה מתאימים ללהקה מיסיונרית של הכת הנוצרית "יהודים למען ישו" (J for J), אך גם ללא זאת ברור שמדובר כאן בלהקה מיסיונרית מאבקת.

אודה לכבודו אם ישיב לי:

1. האם מוכן כבודו לעורר את תשומת-לב הנוגעים בדבר כי אין מקום להצגת להקות וכנסיות מסוג זה, שכן בכך מקבלים המיסיונרים לגיטימציה בישראל שכה חסרה להם?

האם מוכן כבודו להורות לנוגעים בדבר לבדוק היטב להבא מי יופיעו בתכניות אלו ולחשוף בעוד מועד את כוונותיהם ואת מטרתיהם האמיתיות, כמו במקרה זה, כאשר מיסיונרים הופיעו במסווה של אנשי רצון טוב לקרב בין יהודים ונוצרים?

תשובת שר-החינוך והתרבות ז. המר:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

להלן התשובה שנמסרה לי על-ידי רשות-השידור: המידע שנמסר לשואל מוטעה הוא. לפני שידור התכנית ביררה המחלקה לשידורי דת ומסורת בטלוויזיה את טיב הלהקה והתברר לה כי מדובר בקבוצת נוצרים אדוויישראל בלי שום כוונות מיסיונריות, בדומה לאנשי ה"מא קויה" ביאפאן.

5625. תמיכת המדינה בתקציבי האוניברסיטאות

חבריהכנסת מ. פבירד שאל את שר החינוך והתרבות ביום ג' באדר תש"ם (20 בפברואר 1980):

אני למד מן העתונות שחרף המצוקה התקציבית אין בכונת המשרד לקבוע דמי-לימוד ריאליים באוניברסיטאות.

אי לכך אבקש מכבודו להשיב לי:

1. מה היא העלות הריאלית הממוצעת לסטודנט לפי הפאקולטות השונות?

2. מה הוא שכר-הלימוד המשתלם על-ידי סטודנט בשנה תקציבית זו?

3. כמה סטודנטים בכל אוניברסיטה מגיעים ללימודים ברכס הפרטי שלהם?

4. האם אינך מתעתד להנהיג דיפרנציאציה בתמיכת המדינה, לפי תחום הלימודים הרצויים ובלתי-רצויים במדינה?

אטרון הציבורי ג/א הפרטי המובאות לישוב הוא 70 לירות.

8. מספר הנהגים ממופעי "אמנות לעם" בתיאטרון, להוציא אמנות פלאסטית ומדור מוסיקה ומחול, עלה על 200,000. ממוצע זה כלל מופעים למסגרות קטנות, כגון מפגשים, ומופעים של התיאטרון הציבורי הגדול באולמות גדולים. אין לשכוח שממוצע מקומות הישיבה באולמות ישובי "אמנות לעם" הוא 400, כשהתפוסה הממוצעת היא 80%. לגבי שנת 1980/81 תדון, כאמור, הנהלת "אמנות לעם" במדיניות פיזור ההופעות, בקיצוץ האפשרי בהבאת הצגות גדולות לישובי "אמנות לעם" שבהם ניתן להציגם. כאמור, יתייחס משרדנו לתוצאות המדיניות של הנהלת "אמנות לעם" תוך הדגשה כי לא תאפשר פגיעה בהבאת המופעים ובהמעטת מספר הצופים בהם.

5616. ביטול שידורי חדשות הבוקר (07:00—06:00)

לעולים ולמזרח-אירופה

חבריהכנסת א. ג. בריאן שאל את שר החינוך והתרבות ביום ג' באדר תש"ם (20 בפברואר 1980):

לנוכח הירידה על החלטת רשות-השידור לבטל את שידורי הבוקר לעולים רצוני לשאול את כבוד השר:

1. מדוע מבטלים את שידורי חדשות הבוקר המכוון לעולים, למזרח-אירופה ולמי שאינם שולטים דיים בשפה העברית?

2. אם הסיבה היא חסכון, מדוע מתחילים דווקא בציבור זה, שהמידע היחיד שלו על המתרחש בארץ מגיע אליו באמצעות שידורים אלה?

3. האם יש גם שידורי חדשות אחרים שבוטלו מטעמי חסכון?

4. כמעט במקביל לביטול חדשות הבוקר לעולים הוחל בשידורי לילה, שאופיים גם הסברתי-ציוני מובהק ושאינו עוררין על חשיבותם. האם יכול כבוד השר להסביר מי החליט, ועל איזה בסיס, שציבור המאזינים באמריקה הצפונית והדרומית חשוב מן הציבור החי בארץ או במזרח-אירופה?

5. מי קבע שמהדורת חדשות בעברית קלה, שהוחלט להשאירה, הולמת את צרכיו של ציבור גדול ומגוון, שבחלקו הגדול איננו שולט בשפה העברית?

אם אין הדבר כך, מדוע יהיו מאזינים אלה חייבים להסתפק רק במהדורת חדשות אחת ביממה, בשעות הערב?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

להלן התשובה שנמסרה לי על-ידי רשות-השידור:

לשאלות 1—2: בסקרי האזנה שנעשו — ינואר-מארס 1978 — נמצאו כי בסך-הכול מאזינים לשידורים בשפות לועזיות 8.8% מן המאזינים, רובם ככולם בשעות הערב. רק 2.3% מאזינים גם בבוקר וגם בערב, ורק 0.3% כלומר מספר הנפול לתוך טעות הדגימה, מאזינים בבוקר בלבד. בתנאים אלו מסתבר שאין שחר להוציא מיליוני לירות על שירות שאין לו כמעט מאזינים. יש לציין שלא בוטלה שום שפת שידור, כי יש מישרים בערב בכל השפות ששידורן בבוקר בוטל.

לשאלה 3: לא.

לשאלה 4: אין קשר בין הדברים, מה גם שלא

בוגרות סמינארים מסרבות לעבוד בבת"ם. על כך נוספים קשיי תחבורה שאינם מאפשרים למורים, ובעיקר למורות המטופלות בילדים קטנים, להגיע בנוחות אל העיר. בת"ם התפתחה ומאגר המורים שבה אינו מדביק את הצרכים כתוצאה מכך, וכדי לקיים כיתות קלטו מנהלים עובדי הוראה לא-מוסמכים וביקשו אישור להעסקתם לאחר מכן.

4. התופעה קיימת בכל הארץ. מדי שנה מאפנים כ-300 עובדי הוראה לא-מוסמכים.

5. המשרד מקיים מגננון של בחינות מילואים לעובדי הוראה לא-מוסמכים ושוקל הפסקת עבודתם של מי שלא מגיעים להסמכה.

5797. איכות הגנים הפרטיים בבת"ם

חברת-הכנסת א. נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום י' באדר תש"ם (27 בפברואר 1980):

נמסר לי כי בבת"ם נמצא מספר רב של גנים פרטיים אשר בחלק מהם מגיע מספר הילדים בכיתה ל-60 ולא ככולם עובדות גנות מוסמכות.

בקשר לכך אתכבד לשאול:

1. כמה גנים פרטיים קיימים בבת"ם?

2. כמה ילדים מתחנכים בגנים אלו?

3. מה הם גילי הילדים?

4. על כמה מהגנים הפרטיים בבת"ם מקיים המשרד פיקוח?

5. מה תכיפות ביקור הפיקוח בגנים המפוקחים?

6. האם נמצאו עליידי הפיקוח גנים בלתי-כשרים?

7. אם כן — כמה, ומאילו סיבות?

8. מה עשה המשרד לגבי גנים אלו?

תשובת שר-החינוך והתרבות ז. המר:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בסקר משרד החינוך נמצאו כ-130 גנים אשר אינם נחשבים כגנים בהתאם לתגדרת החוק.

2. כ-35. נמצאו גנים מספר המאוכלסים מעל המותר והבעלות התבקשו להפחית את מספר התלמידים.

3. 3-4.

4. כ-80 גנים.

5. כ-4 פעמים בשנה. פרט לכך המדריכה נפגשת עם קבוצות גנות אחת ל-3 שבועות. יומיים בשנה מוזמנות הגנות לימי הדגמה וכן מבוצעים 3 ביקורים בסדנאות לימוד.

6. בבדיקות הגנים לצורך מתן רשיון נמצאו גנים בלתי-כשרים.

7. מספר ילדים מעל המותר; גנות בלתי-מוסמכות; תנאים סאניטאריים ירודים; תנאי בטיחות לקויים ואי-שביעות-צדון מהפעילות החינוכית.

8. המשרד פועל לגופו של עניין בכל מקרה ומקרה ומנסה לשפר את התנאים עליידי דרישה להפחית את מספר הילדים, שיבוץ גנות בלימודי הסמכה וכיו"ב. בחלק מהמקרים, כאשר לא היה שיתוף פעולה עם הבע

האם יש מקום להפסיק את תמיכת תקציב המדינה בסטודנטים עשירים או אמידים היכולים לשאת במלוא הנטל?

6. האם אתה מתעתד להפסיק את התמיכה בלומדים בפאקולטות שלבוגריהם אין צפויה תעסוקה במדינה?

7. האם סטודנטים מחוץ-לארץ משלמים את מלוא העלות של לימודיהם ומגוריהם באוניברסיטאות ישראל?

תשובת שר-החינוך והתרבות ז. המר:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אין חישוב של עלות סטודנט באוניברסיטאות. ההוצאות של האוניברסיטאות מיועדות להוראה, למחקר ולפעילות כללית ואין באפשרותנו לבדוד את ההוצאות להוראה בלבד.

2. 11,400 ו-13,500 לירות.

3. אין לנו נתונים על הרכב הפרטי שברשות הסטודנטים.

4. ההקצבה לאוניברסיטאות היא גלובאלית וניתנת בהתאם לסעיף 15 של חוק המועצה להשכלה גבוהה, שלפיו "מסד אוניברסיטאי הוא בן-חורין לכלכל ענייניו האקדמיים והמינהליים במסגרת תקציבו, כטוב בעיניו." "עניינים אקדמיים ומינהליים — לרבות קביעת תכנית מחקר והוראה, מינוי רשויות המוסד, מינוי מורים והעל-אתם בדרגה, קביעת שיטת הוראה ולימוד, וכל פעולה מדינית חינוכית או משקית אחרת."

5. התמיכה לא ניתנת לסטודנטים כ"אם לאוניברסיטאות. קיימות קרנות של מילגות לסטודנטים. אלה מיועדות לסטודנטים הנוקמים.

6. ראה תשובתי על השאלה 4.

7. כן.

5798. העסקת מורים בלתי-מוסמכים בבת"הספר

חברת-הכנסת א. נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום י' באדר תש"ם (27 בפברואר 1980):

בביקור בבת"ם נמסר לי עליידי מנהלי בתי-ספר כי בשל המחסור במורים מלמדות בבת"ס מספר בעיר בכיתות א' — ב' נשים שלא למדו בסמינאר ואין בידן תעודת בגרות.

בקשר לכך אתכבד לשאול:

1. האם מרדע השר לתופעה זו?

2. אם כן — האם מקובל על השר שאשה או גבר חסרי הכשרה פדאגוגית והשכלתית ישמשו כמורים בבת"ס?

3. כמה אנשים שאינם מורים וחסרים תעודת בגרות עובדים כמורים בבת"ם?

4. האם קיימת תופעה דומה במקומות אחרים בארץ?

אם כן — היכן, ומה היקפה?

5. מה בדעת השר לעשות כדי למנוע תופעה זו?

תשובת שר-החינוך והתרבות ז. המר:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן.

2. אין הדבר רצוי.

3. בשנים תשל"ט — תש"ם שובצו כ-35 מורים לא-מוסמכים בבת"ם.

2. 1,070 מורים.

3. חסרים בעיקר מורים מוסמכים בכיתות הנמוכות ומורים מקצועיים במקצועות השונים.

4. מורים בלתי-מוסמכים.

5. המשרד מקיים מנגנון של בחינות מילואים לעובדי הוראה לא-מוסמכים להשלמת הידע הכללי וה-פדגוגי שלהם.

5802. הפעלת מועדוניה בכפר-שלם שבת-לאביב

חברת-הכנסת א. נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום י' באדר תש"ם (27 בפברואר 1980):

בכפר-שלם שבת-לאביב הושקעו בדירה שכורה 50,000 לירות מכספי משרד החינוך והתרבות, על-מנת להפעיל מועדוניה משפחתית.

כדי להפעיל מועדוניה זו, המיועדת ל-10—12 ילדים שיהיו בה חמש שעות בכל יום למטרת העשרה והכנת שיעורים, דרושים שני מדריכים במשרה-יחצאי בסך-הכול.

עתה הוקפאו משרות המדריכים, ולמרות ההשקעה הכספית בסך 50,000 לירות לא תופעל המועדוניה.

בקשר לכך אתכבד לשאול:

1. האם אינפורמציה זו נכונה?

2. אם כן — מה בדעת השר לעשות כדי להפעיל את המועדוניה?

תשובת שר-החינוך והתרבות ז. המר:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לכל השאלות: המדריכים במועדוניה הם עובדי הר-שות המקומית. העירייה הקפידה את התקנים ועל-כן לא הופעלה המועדוניה.

משרדנו מנהל משא-ומתן עם העירייה להפשרת הת-קנים, על-מנת שהמדריכים יוכלו לעבוד ולהפעיל את המועדוניה.

5803. מחדל בבית-הספר "ברנר" בשכונת תל-כביר בתל-אביב

חברת-הכנסת א. נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום י' באדר תש"ם (27 בפברואר 1980):

נמסר לי על-ידי הורי תלמידים בבית-הספר "ברנר" בשכונת תל-כביר בתל-אביב כי לפני חמישה חודשים נרכשו 20 מכונות תפירה חשמליות לתלמידות כיתה ו'. בכיתה לא הותקנו תקעים חשמליים לחיבור המכונות, וזה חמישה חודשים שהמכונות עומדות ללא שימוש בבית-הספר.

בקשר לכך אתכבד לשאול:

1. האם אינפורמציה זו נכונה?

2. אם כן — כיצד מסביר השר מציאות מבישה זו?

3. האם מוכן השר להורות על התקנת תקעים חשמ-ליים להפעלת 20 מכונות התפירה בבית-הספר "ברנר"?

תשובת שר-החינוך והתרבות ז. המר:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לכל השאלות: לבית-הספר נרכשו 4 מכונות תפירה (ולא 20). העירייה טרם התקינה את מערכת החשמל הדי-רושה, במגעים עם העירייה הובטח למפקח של המוסד שהדבר ייעשה בהקדם.

לות, הוצאו צווי סגירה לגנים. במספר מועט של גנים התבקשה המשטרה לבצע את צווי הסגירה.

5800. מצבו של בית-הספר "עמלני" בבת-ים

חברת-הכנסת א. שטיינר שאל את שר החינוך והתרבות ביום י' באדר תש"ם (27 בפברואר 1980):

לפי דברי הסניף של הסתדרות המורים בבת-ים בית-הספר "עמלני" בבת-ים שרui בתת-תנאים, המערימים קשים על עבודתם של המורים והמחנכים במוסד.

בית-הספר נעדר גידור בחלק מהמבנים, יחידת לימוד אחת נמצאת מחוץ לשטח בית-הספר, וקיימים גם ליקויים נוספים, כבעיות תחזוקה, לרוב.

אודה לשר אם ישיב לי:

א. האם מאשר השר את נכונותן של הטענות הנז-כרות?

ב. אם כן — מתי הובאו לידיעת הגורמים המוסמכים במשרד החינוך והתרבות?

ג. האם ננקטו, בעקבות קבלת מידע על-אודות העובדות הנזכרות, צעדים לשיפור המצב בבית-הספר "עמלני"?

ד. אם לא — מדוע?

ה. האם יש בכוונת המשרד לסייע לשיפור איכות החיים בבית-הספר הנזכר?

אם כן — אילו צעדים יינקטו, ותוך כמה זמן?

ו. האם מצב תחזוקה זה של בית-הספר הוא יוצא-דופן? אם כן — מה הסיבות להזנחה במקרה זה?

תשובת שר-החינוך והתרבות ז. המר:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לכל השאלות: הטענות שהוזכרו בשאלתה היו נכר-נות עד לאחרונה. לפני כחודש ביצעה עיריית בת-ים את הגידור המקיף עתה את כל מבנה בית-הספר וכמו-כן ביצעה עבודות שיפוץ המאפשרות המשך תיפעולו הת-קין של המוסד.

5801. חוסר מורים בבת-ים

חברת-הכנסת א. נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום י' באדר תש"ם (27 בפברואר 1980):

בביקור בבת-ים נמסר לי על-ידי אנשי מחלקת החי-נוך העירונית ומנהלי בתי-הספר כי בשנה זו חסרים בבת-ים 78 מורים.

אבקש להשיב לי:

1. האם אינפורמציה זו נכונה?

2. כמה מורים עובדים היום במערכת החינוך בבת-ים?

3. באילו מקצועות חסרים מורים?

4. מי מלמד במקומם של המורים החסרים?

5. מה בדעת המשרד לעשות כדי למלא את מקומם של המורים החסרים?

תשובת שר-החינוך והתרבות ז. המר:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן, חסרים מורים מוסמכים ואת מקומם ממלאים מורים שנקלטו על-ידי מנהלי בתי-הספר.

— שאילתות ותשובות ; חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 28) (תיקון מס' 3) ; חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 39) ; חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 40) ; חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 41) ; חוק מס מקביל (תיקון מס' 5) —

5804. מצבו של בית-הספר "שור" בשכונת תל-אביב בתל-אביב

חברת-הכנסת א. נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום י' באדר תש"ם (27 בפברואר 1980) :

בביקור בשכונת תל-אביב בתל-אביב התלוננו בפני הורים רבים על כי בבית-הספר "שור" שבשכונה דולפים מים בצורה קשה אל תוך חדרי הכיתות. המקלט מוצף במים. את החשמל אין מודליקים מפחד שמא יתחשמלו. תנורי חימום חשמליים אין מפעילים ואחזקת המבנה, שהינו חדש יחסית, ירודה במיוחד. פניות ההורים לעירייה הושבו ריקם.

בקשר לכך אתכבד לשאול :

1. האם אינפורמציה זו נכונה ?
2. אם כן — מה הסיבה לכך שעיריית תל-אביב אינה מתקנת את ליקויי הדליפות הקשות ומסכנת על-ידי כך את בריאותם של התלמידים ומגבילה אפשרות לימודיהם ?

תשובת שר-החינוך והתרבות ז. המר :

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לכל השאלות : נתגלו ליקויים חמורים בבנייה. העירייה טיפלה בתיקון הליקויים, אולם התברר שהתיקון לא הספיק.

הלשכה המחוזית במשרדנו מקיימת מגעים עם העירייה לתיקון הולם של המבנה.

5869. דברי המנכ"ל של רשות-השידור על התכנית "השבוע — יומן האירועים"

חברת-הכנסת א. נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום י"ז באדר תש"ם (5 במרס 1980) :

ביום 26 בפברואר 1980 פורסם כי המנהל הכללי של רשות-השידור זימן אליו לשיחה את הגברת יעל חן, עורכת "השבוע — יומן אירועים" וטען, לדבריה, כי קיימת קומוניזאציה מכוונת ומגמתית "ביומן האירועים" וכי העורכת מכפיפה את שיקוליה המקצועיים להשקפת-עולמה האידיאולוגית. בתגובת ועד העובדים להתבטאות זו של המנהל הכללי נאמר בין השאר : "לא ידוע בהיסטוריה של מעשה חמור כל כך מצד המנהל הכללי כלפי עובדים — האשמות על קשר מכוון של עובדים לפוליטיזאציה של השידורים."

בקשר לכך אבקש מכבודו להשיב לי :

1. האם אמר המנהל הכללי לגברת חן כי "קיימת

קומוניזאציה מכוונת ומגמתית ביומן האירועים" ?

2. אם לא — מה אמר ?

3. אם כן — האם התבטאות זו של המנהל הכללי מקובלת על השר ?

4. האם התבטאות זו תואמת את רוח חוק רשות-השידור ?

5. האם התבטא המנהל הכללי ברוח זו גם כלפי עובדי חדשות אחרים ?

תשובת שר-החינוך והתרבות ז. המר :

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

להלן התשובה שנמסרה לי על-ידי רשות-השידור :

לשאלה 1 : לא.

לשאלה 2 : כי לא תהיה ברשות-השידור שום פוליטיזאציה ולא קומוניזאציה מכאן ולא פאשיזאציה מכאן.

לשאלה 5 : הוא חוזר על דברים אלה בישיבת בוקר של מחלקת החדשות.

5870. ידיעה בדבר עריכת סקר על דתיותם של מורים

חברת-הכנסת ש. ארכלי-אלמוזלינו שאלה את שר החינוך והתרבות ביום י"ז באדר תש"ם (5 במרס 1980) :

בעתון "דבר" פורסם על-ידי כתב : "אגף החינוך הדתי במשרד החינוך והתרבות החליט לערוך סקר שמטרתו לסלק מורים שדתיתם רדודה, ובמסגרת זו יסולקו גם מורות שבעליהן מתהלכים גלויי ראש."

רצוני לשאול את כבוד השר :

1. האם הפירסום על עריכת סקר בקשר למורים המועסקים בורים החינוך הדתי תואם את המציאות ?

2. מה הן השאלות שהמורים יחויבו לענות עליהן בסקר שיערך ?

3. לאיזו מטרה נערך הסקר ?

4. האם הסקר יתייחס גם לגבי בן-הזוג או בת-הזוג של המורה המועסק בורים הדתי ?

5. אם כן — מה הן הסיבות לכך ?

שר-החינוך והתרבות ז. המר :

כבר עניתי ביום כ"א בכסליו תש"ם, 11 בדצמבר 1979, על שאילתות זהות של חברת-הכנסת פדר (מס' 4858) ועל חברת-הכנסת גרוסמן (מס' 4859) והודעתי שהסקר בוטל.

1. חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 28) (תיקון מס' 3), תש"ם—1980 ;

חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 39), תש"ם—1980 ; חוק הביטוח הלאומי

(תיקון מס' 40), תש"ם—1980 ; חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 41), תש"ם—1980 ;

חוק מס מקביל (תיקון מס' 5), תש"ם—1980

(המשך הדיון)

הביטוח הלאומי (תיקון מס' 41), תש"ם—1980 ; חוק מס מקביל (תיקון מס' 5), תש"ם—1980. הדיון הוא משולב. רשות הדיבור לתבר-הכנסת זאב כ"ץ, ואחריו — לתבר-הכנסת מויאל, אתחנן הנואמים בדיון זה.

הי"ר י. ברמן :

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להמשך הדיון בחוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 28) (תיקון מס' 3), תש"ם—1980 ; חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 39), תש"ם—1980 ; חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 40), תש"ם—1980 ; חוק

חברת כ"ב, ישיבה שכ"א

— חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 28) (תיקון מס' 3); חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 39); חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 40); חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 41); חוק מס מקביל (תיקון מס' 5) —

בנהלים מקובלים, התנאי של שר האוצר הוא שצריך לגבות כספים כדי שכספי הביטוח הלאומי המופקדים בידי הממשלה ובמשרד האוצר לא יתמעטו. הורבות של הביטוח הלאומי, הצריכות לשמש למטרות נעלות של החברה הישראלית: לביטוח מפני אבטלה, שהממשלה איננה משתתפת בכלל בקרן זו אלא רק המעסיקים והעובדים הם המשלמים את דמי הביטוח; למטרות של ביטוח זיקנה, אמהות וכדומה, — שר האוצר הפך להיות בעל-ההיבט על רורבות אלו והוא משתמש בכספים שאינם שייכים לו והוא מפר בכך את היכולת להיות נאמן לכספי הביטוח הלאומי. הוא דורש מהכנסת באמצעות החוקים המוצעים להורים כספים נוספים לביטוח הלאומי, כדי שהרורבות הנוספות ישמשו את שר האוצר כמשענת לתקציב הלאומי, שהיה מעורער בעת הגשתו והכירסום בו גדל והולך עוד בטרם אישורו על-ידי הכנסת בקריאה שנייה ושלישית. אני מדע מעל במת הכנסת שאם הכנסת לא תתקומם נגד המגמה הזו של שר האוצר, המגמה להיות בעל-ההיבט על כספים של הביטוח הלאומי, נהיה עדים להתקוממות ציבורית נרחבת. שום חברה מודרנית ודמוקרטית לא היתה נותנת למגמה אנטי-ציבורית כזו להתפתח ולהתקיים. אני מבקש מיושב-ראש ועדת העבודה והרווחה חברי-הכנסת פרוש, אשר בדבריו ציין כמה דברים נכונים, להוכיח לנו באיזה מקום בעולם קיים מוסד לביטוח לאומי, עם מוצעה ציבורית, ששר האוצר מכתב לה נגאים המודרכים על-ידי אינטרסים פסקאליים ומו- יושאריים, מבלי להקציב את הסכומים למטרות ויעדים ברורים ובהירים. אני אומר ליושב-ראש ועדת העבודה והרווחה — שהחוקים האלה יעברו לוועדה שהוא עומד בראשה לשם הכנתם לקריאה שנייה וקריאה שלישית — כי הוא חייב להעמיד דברים על דיוקם ולתאר את המצב לאשורו. אמרה, אדוני יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה, שהוועדה שאתה עומד בראשה לא תהיה חותמת-גומי. אני אומר שביחסך לחוקי הביטוח הלאומי המועברים אליך תיבחן הוועדה שאתה עומד בראשה.

הוחלט להעלות את התיקרה לתשלום דמי ביטוח לאומי מ-21,210 לירות ל-63,800 לירות. התשלום המאפיין סימאלי לביטוח הלאומי יגדל מ-964 לירות ל-2,335 לירות, זאת אמרת גידול של 41.29%. נשאלת השאלה מדוע אני, שתמיד תובע הגדלת התיקרה של המס, מהסס במקרה הזה? פנינו לשר האוצר וגם שלחנו לראש הממשלה תזכיר, וביקשנו בו משר האוצר להגדיל את המס השולי של המשתכרים 100,000 לירות לתדש או 200,000 לירות לחודש. חשבנו שלא ייתכן להשאיר לגביהם מס שולי של 60%. כן תבענו להטיל תשלום חד-פעמי על בעלי הכנסות גבוהות. על כך השיב לנו שר האוצר בשלילה. מדוע כאן כן מציעים להעלות את התיקרה? אילו הכספים האלה היו מיועדים לשמש מטרות סוציאליות, היה לכך מקום. אבל עלינו לדעת שציבור הפועלים השכירים משלם את מס ההכנסה מהברוטו וגם המס לתיקרה זו ייגבה מהברוטו. וגם זה לא היה איכפת לי אילו הממשלה, שר האוצר והביטוח הלאומי וכן גם יושב-ראש הוועדה היו אומרים לנו לאילו מטרות יועידו את הכספים האלה שייגבו מהעלאת התיקרה. אם הכספים האלה ייגבו למען מטרות סוציאליות וחברתיות — בבקשה, אבל אינני רואה כל מטרה אחרת להגדלת התיקרה מלבד המטרה של שר האוצר שלא להעלות את שיעורי מס ההכנסה ולהש-תמש בביטוח הלאומי כתחליף, כמסלול שני למס ההכנסה. חברי-הכנסת פרוש, אתה חייב להתקומם נגד המגמה הזו.

שהקידמה מהם והלאה. יש בהם אחיות-עניים, כגון העלאת התיקרה של הביטוח הלאומי שלוש פעמים מהשכר הממוצע, כאשר ההכנסה מהגבייה הזו משמשת לספיגה ולא למתן שירותים, בעוד שספיגה יותר אפקטיבית אפשר לעשות כפי שהצענו, על-ידי הטלת מס הכנסה מגדל על ההכנסות החריגות העליונות; וכמו אותו תיקון של מס מקביל, שביסודו הוא נכון אבל לצורך האחדה טכנית, בלתי-נחוצה, הונמכה התיקרה של התשלום לגבי המעבידים דווקא בסעיף הזה.

אי לכך, כבוד היושב-ראש, אני מתייחס בדאגה רבה למה שהממשלה הזו מעוללת למוסד לביטוח לאומי, ולכן אינני יכול לתמוך בהצעות שהביא שר העבודה והרווחה.

שר-העבודה והרווחה י. כ"א : כולן ?

ואם כ"א (המערך) : כולן, מפני שהצעה אחת שאני תומך בה כבולה במילכוד והיא ההצעה של 4.95% של המס המקביל. ואני מצטער לקבוע שיהיה מוטל עלינו, אני מקווה בעתיד הלא-רחוק, לעשות מחדש לביצור ולפיתוח של המוסד לביטוח לאומי.

הי"ר ח. גרוסמן : רשות הדיבור לחברי-הכנסת משל, אחרון המשתתפים בדיון.

ירוחם משל (המערך) : גברתי היושב-ראש, כנסת נכבדה, לקראת ההצבעה ייכנסו לאולם יותר חברי כנסת. בדיון על נושא כה מורכב הכנסת שקטה, אבל תנושא לא יירד מסדר-היום של הציבוריות הישראלית. כחודש ימים לאחר חג הפסח תכנס ההסתדרות מעצת ההסתדרות מיוחדת כדי לדון בנושאי הביטוח הלאומי. השקט השורר כאן איננו משקף את המצב. אנו עדים לאי-שקט, להתמרמרות ולכעס בקרב הציבור אשר מתכוון לנהל מאבק בנושא זה. אמרת פעמים מספר, שבמה וז איננה משמשת לעתים קרובות כבואה נאמנה, לצערי הרב, למה שמתרחש בציבור בנושאים שהיא מעלה. אני רגיל לראות חברי כנסת רבים באולם בעת שמעלים לדיון נושא מדיני ואינני רואה אותם בדיונים רגישים בנושאי פנים. מדוע נסער הציבור בנושא של הביטוח הלאומי ?

אני פונה עכשיו לשר העבודה והרווחה, שהיה אחד האנשים שהעלה את המוסד לביטוח לאומי לרמה גבוהה מאוד. הביטוח הלאומי נוסד למען מטרות נעלות של החברה בישראל. הוא נועד לגבות כספים מהעם ולתת שירות סוציאלי בתחומים המורכבים והעדינים ביותר. מאז כהונתה של ממשלה זו החל להסתמן תהליך שבו משרד האוצר מנסה להשתמש יותר ויותר במוסד לביטוח לאומי כמסלול שני למס ההכנסה. במוסד לביטוח לאומי מצטברים כספים. יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה אמר שהצטבר בביטוח הלאומי סכום של 177 מיליארד לירות. רק בשתי מדינות בעולם נוהגים לצבור רורבות במסדות הביטוח הלאומי. אנו צברנו רורבות מהגדולות ביותר בעולם, כמוכן יחסית למספר המבוטחים. יש כספים להגשמת המטרות הסוציאליות שהביטוח הלאומי נועד להן, אבל אם רוצים להעניק תוספת לשני הילדים הראשונים במשפחה, דבר המעוגן בהחלטות רשמיות

זאב כ"ץ (המערך):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, שר-האוצר יגאל הורביץ נכשל במשימה הראשונה שנטל עליו והיא היתה ביטול קיצבאות הילדים לילד הראשון והשני ופגיעה בקיצבת הילדים לילד השלישי, עלימנט לעזור באיוון תקציב המדינה. אבל שר האוצר לא אמר נואש. אחרי הנסיון שלו — שלא עלה בידו מול התנגדות הציבור כולו — לפגוע בקיצבאות הילדים לא נח ולא שקט עד אשר גרם לכך שהובאו הנה אתמול לדיון הצעת חוק לשינוי הביטוח הלאומי בכיוון של הפיכתו של הביטוח הלאומי ממוסד הנותן שירותים למבוטחיו, וכתוצאה-לואי יש בו צבירת נכסים לצרכים אקטואריים, למוסד סופג כספים מהציבור, מכשיר מיסוי נוסף שיש לו, דרך-אגב, גם חובה לספק שירותים למבוטחים.

כבוד היושב-ראש, המוסד לביטוח לאומי הוא מיצ-רות-הפאר של המערכת הסוציאלית במדינת ישראל. עשרות שנים צריכים היו לעמול קשות להקים, יש מאין, מול אינטרסים מעוגנים מוסד מפואר אשר בצדק גאוותנו עליו לא רק כלפי פנים אלא אף כלפי מדינות נאורות בעולם.

בפארפראזה על דברי דוד בן-גוריון אני אעז לומר שמחופי היס-התיכון של אירופה ועד למרחבי אסיה, עד ליאסאן ומעבר לה, אין גם מדינה אחת שיש לה מערכת מפוארת כזאת של בטחון סוציאלי כפי שהיא נבנתה במסגרת המוסד לביטוח לאומי. לא אמון רב בציבור למוסד הזה, יש כבוד למוסד הזה, הוא נבנה נדבכים נדבכים — מאמחות בטרם לידה, דרך לידה עד לזיקנה ועד לאסון הקורה בחיי אדם ועד לשמחה הקורית בחיי אדם, כאשר אפילו מתנה לבר-מצווה ליתום נותן הביטוח הלאומי. נדבך על נדבך תוך רצון טוב, תוך מאבקים תמידיים עם האנשים אשר האינרציה המתשתית הכלכלית הביאה אותם להסתייג, להתאט ולהסס שמא איננו בשלים עדיין לפיתוח מערכת כה מפוארת של בטחון סוציאלי כפי שהוא מעוגן בביטוח הלאומי שלנו.

חברי הכנסת, קרה משהו בשנים 1977, 1978, 1979. אם במאמץ של עשרות שנים הורדנו את מספר המשפחות החיות מתחת לקו העוני מ-19.6% מכלל משפחות השכירים עם 4 ילדים בשנת 1969 והגענו בשנת 1976 ל-6.7% מכלל המשפחות, וירדנו בתחילת 1977 ל-5.1% — הרי תוך שנתיים, מ-1977 עד 1979, היתה תנועה ריאקציונית תרתי-משמע, הופסקה התנועה לכיוון ירידה של אחוז המשפחות בקו העוני ועלתה העקומה בחזרה. הולך וגדל מספר המשפחות העניות בצורה מדויגה בשנים האלה.

יורשה לי לצטט מתוך דפי הסבר, מתוך פירסום של האגף למחקר ותיכנון של המוסד לביטוח לאומי, מ-31 בינואר 1980, תחת הסעיף 'תחולת העוני': "לאחר 9 שנים רצופות של ירידה באחוז המשפחות החיות מתחת לקו העוני חלה ב-1978 תפנית והשיעור ככלל משפחות השכירים עלה מ-2.8% ל-4.3%. התמנה דומה מתקבל באוכלוסיית משפחות השכירים עם 4 ילדים ויותר — תחולת העוני בה גדלה מ-5.1% ל-7.9%". וזאת לראשונה אחרי 9 שנים רצופות של ירידת אחוז המשפחות החיות מתחת לקו העוני.

עכשיו בא המציע את החוק ואמר שצריך להכניס שינויים, ואחדים מהם הם לכאורה מקובלים עלינו, למשל — בגלל האינפלציה הדוהרת עיכרון הקיצבאות לזקנים, לשאירים ולנפגעים בנכות כללית ארבע פעמים בשנה.

אבל במקום לעשות כבר את הצעד המכריע ולהעביר את השינוי הזה גם לקיצבאות הילדים, שהיום הן מצמצמות עדיין למדד המחירים לצרכן, אין עושים זאת. צריך להצמיד את קיצבאות הילדים לשכר הממוצע, במקום למדד המחירים לצרכן, ולהחיל על קיצבאות אלה, אשר כמו קיצבאות הזיקנה והשאיירים תורמות לחלוקה צודקת יותר של ההכנסה הלאומית יותר מכל אחת מיתר הקיצבאות, את השינויים המוצעים בהצעת החוק תיקון מס' 40 לגבי קיצבאות הזיקנה, השאיירים והנכות הכללית. צריך להצמיד את קיצבאות הילדים לשכר הממוצע, ולא — הולכת ונשחקת קיצבת הילדים בגלל השינויים החלים בתברה. מספיק אם אומר שבמדינתנו 170,000 משפחות מקבלות קיצבאות ילדים עם קיצבת יוצא-צבא. או יבוא איש הכלכלה וישאל: מאין ניקח? ופה הפאראדוקס של הצעות החוקים שהובאו.

הצבירה של רורבות הביטוח הלאומי גדלה ככל שהי-אצה האינפלציה, כי בעוד שהגבייה החודשית היא בהת-אם לשכר החודשי בפועל הרי הקיצבאות כולן, עם כל הנסיונות לעדכן אותן, מפגרות אחרי שיעור האינפלציה. ואמר על זה המוסד לביטוח לאומי בעצמו באותו הפיר-סום: "כבר עמדנו על כך שכתוצאה מכך שהגבילאות מפגרות בעידכון אחר האינפלציה, בעוד שהגבייה מתקדמת בשיעור דומה לזה של האינפלציה, נוצרים בקופת הביטוח הלאומי רווחי אינפלציה בלתי-מתוכ-נים ומכוונים מראש, בשווי של מיליארדי לירות. 'רווחים' אלה מספקים כדי להבטיח עידכון נכון ומלא של גימ-לאות בלי להזדקק ולהעמיס זאת על תקציב המדינה. בהעדר הסדר זה משמש היום הכסף למימון פעולות ממשלה אחרות מאלו שבעבורן הוא נגבה, כלומר הוא מוסט מהשימושים המקוריים אשר להם נועד."

כאשר מביאים חקיקה של תמישה חוקים לא צריך להיטיב עם העם — אני צוחק מהמושג הזה — אלא צריך לתת למבוטח שירותים בהתאם לגבייה שנגבתה ממנו. בדין נגבתה, ובדין צריכים להינתן הקיצבה, השירות והגימלה, מפני שמדובר, בסך-הכול, בכספים שהורדו משכר עבודתם של אנשים.

גברתי היושבת-ראש, שמחתי אתמול לחלק מדבריו של יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה תברה-הכנסת מנחם פרוש. בשלב מסוים יש דבריו — אינני מצטט — הוא אמר שאולי צריך לחשוב על השקעה אחרת של כספי הצבירה של המוסד לביטוח לאומי, ואני כשלעצמי מוסיף — של אותו חלק של כספי הצבירה התורג מהצר-כים האקטואריים. אולי צריך את הסכומים האלה, החר-גים מהצרכים האקטואריים, להשקיע בפרויקטים הקש-רים ישירות לפעולות שהמוסד לביטוח לאומי נוגע בהן, כגון בניית בתי-חולים, המפגרת באוריי-מצוקה בארץ, או בניית בתי-אבות שאנו מפגרים בהם יותר מאשר בשטחים אחרים, או מתן עזרה לעניין יכולת לפתח את מערכת החינוך הבסיסי בגיל הרך. אולי לאמת צריך לקרוע אוספים חדשים, כבוד היושבת-ראש, בהסתכלות על המוסד לביטוח לאומי, ומעבר לצרכים הבאים לביטוי בחקיקה הרגילה של קיצבאות, גימלאות וגבייה, נקבע במה יושקעו הכספים הנצברים שהם מעל לצרכים הצעויים של תשלומי הביטוח הלאומי לשלם הבאות.

את ההצעות האלה, לצערי הרב, שר העבודה והרו-חה, כלומר הממשלה איננה מביאה. היא מביאה שינויים שוליים, ובדברים המרכזיים יותר היא מביאה דברים

חברת כ"ב, ישיבה שכ"א

— חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 28) (תיקון מס' 3); חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 39); חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 40); חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 41); חוק מס מקביל (תיקון מס' 5) —

מיכאל דקל (הליכוד):

50% שכירים ו-50% עצמאים?

ירוחם משל (המערך):

חברי הכנסת דקל, הלא אתה משמש דוגמה של עצמאי שאין לו קיום, משמטכר פחות משכיר. חברי הכנסת דקל, תשב בשקט. לאחרים יש זכות להעיר בנדון.

כעת הנני להעיר להצעת החוק בנושא מס מקביל. מס מקביל נועד להשתתפות המעסיקים בביטוח הבריאות של העובדים. אדוני שר הבריאות, אתה היית נוכח בעת שהגענו להסכם עם הממשלה על השתתפות הממשלה במחצית התקציב של קופת-החולים, והמחצית השנייה אתה, שר הבריאות, הצעת בעצמך שייקבעו קריטריונים אחרים לתשלומי מס מקביל, כדי למנוע הצטברות כספים בכמה קופות. היית מאוד הוגן, והנה מה אתם מציעים עכשיו? להגדיל באחוז אחד תשלומי המעסיק לקופת-החולים ולהגביל התשלומים עד תיקרה מסוימת. במשך כל השנים היה נוהל שמש מקביל גובים בלי הגבלת תיקרה. איור התחכמות היא זו? אתה יודע שקופת-החולים נמצאת בגרעון. מה היא צורת-העילת לתת את האחוז אחרי שנה ולהגביל את כל סכומי מס המקביל עד תיקרה שלמעשה זה יכול להביא להקטנת ההכנסה, במקום הגדלתה?

הסכמנו שמש מקביל מעצמאים ייגבה גם הוא באמצעות הביטוח הלאומי. היכן נעלם סעיף זה בדרך, מאז הבטחת שר האוצר הקודם. בשם הממשלה? לא היה קאבינט כלכלי אבל היתה ממשלה. אתה, אדוני השר, הסכמת לכך בשם הממשלה יחד עם שר האוצר הקודם.

יש כאן התחכמות ועוול גדול ופגיעה בכבישת-הרש. אתה חייב, אדוני שר הבריאות, להילחם לקיום הבטחתך. אילו היה הדבר תלוי בי הייתי מתנגד לכל החוקים המוצעים, אבל סיעתנו החליטה להצביע בעד תיקון מס' 39, נגד תיקון מס' 28, ובתיקונים מס' 40 ו-41 להימנע. אני מקווה שהכנסת תעזור לתקן את המעוות ולא תיתן למשרד האוצר להשתלט על הנכס החשוב הסוציאלי והחברתי הזה — הוא הביטוח הלאומי.

הוי"ח. גרופמן:

אדוני השר, אתה מבקש להשיב? בבקשה.

שר-העבודה-התרווחה י. מיי:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, כפי שקורה לעיתים קרובות נאמרו דברים שונים ורכים. בחלק מן הדברים שנאמרו היו הערות חשובות, ואני חושב שהמקום לדון בהם, ביתר פירוט, הוא בוועדה. בחלק מהדברים שנאמרו היו אי-דיוקים. גם את אלה אפשר לברר בוועדה. היו כמה דברים בבחינת משאלות, המלצות, שאינני חושב שאנחנו יכולים להתייחס אליהן במסגרת של ההצעות שהבאנו כאן. אני מקווה שיהיה עוד מקום להתייחס אליהן בעתיד הקרוב.

לאחר כל מה שנאמר אני חוזר על הצעתי להעביר את ההצעות לוועדת העבודה והתרווחה.

הוי"ח. גרופמן:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה על ההצעה להעביר את חמשת החוקים, כל חוק וחוק בנפרד, לוועדת העבודה והתרווחה.

באותו זמן שהממשלה מעלה את התיקרה ונדמה, לכאורה, שבאים להשיג כאן מטרה סוציאלית או יותר פרוגרסיביות במערכת המסים, היא מציעה בחוק להקטין את התשלומים של המעסיקים ולהגדיל את התשלומים של העובדים. כיצד מתיישבת הצעה זו עם המגמה ליתר במחצית התקציב של קופת-החולים, והמחצית השנייה אתה, מציעים לגבות דמי ביטוח לאומי מפועל, המשתכר 3,000 לירות, החל מהלירה הראשונה, גם מהסכומים שהוא מקבל בעד נסיעות לעבודה באוטובוסים. גם על כך הוא צריך לשלם דמי ביטוח. ניהלנו משא-ומתן עם שר האוצר והצענו לו לבטל את המס על דמי נסיעות לעבודה ודמי הבראה. לא הצלחנו שכנע אותו שלא לגבות מס על הסכומים הללו. והנה בכה הממשלה ומציעה, לגבות דמי ביטוח לאומי מפועל תעשייה ומציבורים אחרים מדמי נסיעות לעבודה ודמי הבראה.

איך אפשר להציע דבר והיפוכו? הנה כולכם התאספתם כדי להצביע — הרי ברור שהציבור לא יעבור על כך לסדר-היום בשקט. שפועל ישלם פעמיים מסים על דמי הבראה, ישלם פעמיים מסים על נסיעות לעבודה? במר-ידיה יצורת הכנסת תסיסה סוציאלית במקומות העבודה. אתם מגישים הצעה לפטור את נותני העבודה מתשלומים לביטוח הלאומי ב-0.2% ולהטיל תשלום נוסף של 0.2% על כל השכירים.

עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית):

מה פירוש המונח "זה לא יעבור בשקט"?

ירוחם משל (המערך):

אם אתה תרצה פירוש אסביר לך. כאשר לא היית נוכח באולם הכנסת אמרתי. אין לי כל כוונה לחזור עוד פעם על דברי. אישקט אומר שהעובדים לא יסכימו בשום אופן לשלם כפליים מס על אותו מרכיב בשכר, וזה בזמן שעצמאים שיש להם הכנסה של 200,000 לירות חייבים לשלם רק 60% מס הכנסה.

עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית):

מה פירוש "לא יעבור בשקט"?

ירוחם משל (המערך):

יהיה אישקט.

אני עובר לנושא העצמאים. המספר הכללי של מבו-טחים עצמאיים הגיע ל-180,000; מהם עצמאים שלא הגיעו למאקסימום ומשלמים דמי ביטוח מופחתים, מספרם הוא 10,800 או 9.2% מכלל המבוטחים העצמאיים. כלומר שילמו דמי ביטוח לפי הכנסה של 2,600 לירות לחודש. אפילו פחות משכרם של קבוצת השכירים מהדרגות הנמוכות. מסגר משתכר רק 2,600 לירות? יש הבדל בין שכירים שמגכים ממשכורתם לבין עצמאים המשלמים לפי שומות. ואחם עוד שואלים למה יהיה אישקט?

אני עובר לגביית דמי ביטוח ותשלום תגמולים למשרתים במילואים. בשנת 1979 גבו לסעיף התגמולים למשרתים במילואים בסך-הכול 5 מיליארד לירות ושילמו למשרתים במילואים באותה שנה 3.3 מיליארד לירות. מהשכירים גבו 4.576 מיליארד לירות, והם קיבלו 2.7 מיליארד לירות, כלומר הם הותירו בקופה עודף של 50%-60%. מעצמאים גבו 420 מיליון, והם קיבלו 540 מיליון. כלומר הם קיבלו 15% יותר ממה שהכניסו לקופה. השכירים מממנים את ימי המילואים של העצמאים.

— חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 28) (תיקון מס' 3); חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 39); חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 40); חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 41); חוק מס מקביל (תיקון מס' 5); הצעה לסדר-היום —

הצבעה

ההצעה להעביר את חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 28) (תיקון מס' 3), תש"ם—1980, לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה. ההצעה להעביר את הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 39), תש"ם—1980, לוועדת העבודה והרווחה, נתקבלה. ההצעה להעביר את הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 40), תש"ם—1980, לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

ההצעה להעביר את הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 41), תש"ם—1980, לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

ההצעה להעביר את הצעת חוק מס מקביל (תיקון מס' 5), תש"ם—1980, לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר ח. גרוסמן:
בוה תמה ההצבעה.

ז. הצעה לסדר-היום פינוי בית הדסה בחברון

באמת "שר התשובה", השר נסים, יסביר כיצד יכול בכלל לקרות דבר כזה בפארלאמנט מתוקן, בדמוקרטיה מתוקנת. עמד סאן שר הבטחון, על דוכן הכנסת, ומסר התחייבות חד-משמעית, שנשות "הדסה" יפוגו. האם שיניתם את התחלטה הזאת? האם נסוגתם מהתחלטה הזאת? האם מצאתם לנכון אי פעם לבוא לכנסת ולומר: אמנם התחייבנו לפני הכנסת, אבל איננו יכולים לעמוד בהתחייבות הזאת? האין זו תובתה האלמנטרית של הממשלה? מה תאמר על זה? האם תיתפס לאיוו ציטאטה של איש האופוזיציה כדי להשיב על ההצעה? הממשלה היתה צריכה לכבד את הכנסת. לא זכור לי שאי פעם ממשלה כלשהי, בישראל או במקום אחר בעולם, מסרה התחייבות, נתנה הבטחה מפורשת לפארלאמנט ולאחר מכן לא זו בלבד שלא עמדה בהבטחה ולא זו בלבד שלא פינו את נשות "הדסה", אדוני "שר התשובה", אלא עשו בדיוק הפיפוכי של הבר, הלכו ושיפצו את הבית, התקיפו בו כל מה שהיה צריך להתקין.

שמואל מולידאנו (התנועה לשינוי ויזמה):
כי הם התחייבו לגוש-אמונים, וזה יותר חשוב.

יוסי שריד (המערך):
הכשירו את הבית הזה למגורים ולא קיימת שום התחייבות.

ההתחייבות לכנסת קבועה ועומדת עדיין בעינה, אבל את הבית הכשירו למגורים, לגברים מותר להיכנס, גרוע מכך, לשרי ממשלה, אותה ממשלה שנתנה התחייבות, ויש עזות-המצח לבוא לאותו בית שהיה צריך להתפנות, להשיק שם כוסיות, לשנות לחיים, להבטיח הבטחות המנגדות לתולטין להבטחות שניתנו לכנסת ולציבור בישראל. מה שקול כנגד מה — הבטחה שניתנה לפארלאמנט הישראלי או ההבטחה שניתנה לנשות "הדסה" בניגוד להבטחה לכנסת? איוה מין דבר זה, איוו תופעה וז, איך אפשר בכלל להסביר זאת? הממשלה הזאת המציאה את ההמצאה הגאונית ביותר — שר לענייני תשובה, שמידת הבקיות שלו בכל העניינים שווה. אני בטוח שגם לעניין זה ימצא תשובה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
הוא מחזר בתשובה אתר גוש-אמונים.

יוסי שריד (המערך):
הממשלה הונתה את הכנסת והויליכה אותה שזלל, על מעשה הונאה זה לא תכסה רטוריקת הגבהים של ראש

היו"ר ח. גרוסמן:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעות לסדר-היום. והצעות חוק. רשות הדיבור לחברי-הכנסת יוסי שריד, שיעלה את הצעתו בנושא: פינוי בית "הדסה" בחברון.

יוסי שריד (המערך):

גברתי הירשבת-ראש, חברי הכנסת, רק כדי לצאת ידי חובת אופוזיציה לא הייתי צריך לעלות היום על הדוכן; רק כדי לייסר את הממשלה אין עוד צורך בהצעות לסדר-היום — הממשלה מיוסרת בלא-הכי; רק כדי לקצר את ימיה של הממשלה אין עוד צורך במתאות ובינאומים. ימיה של הממשלה הזאת קצרים בלא-הכי והיא מתפרקת. הממשלה הזאת באה עד משבר ואין לה עוד תקומה. העיוותים והקיקולוים לא יוכלו עוד לתקון. יכולה היתה האופוזיציה לשבת בחיבוק ידיים ולחכות לנפילתה של הממשלה, והיא קרובה. עליכן לא דחפים אופוזיציוניים מדריכים אותנו אל הדוכן הזה כ-אם תובתנו האלמנטרית כאותי הארץ הזאת המודאגים מאוד ממצבה. אנחנו מבקשים את רשות הדיבור רק כדי להפציר בממשלת הליכוד: אל תשאירו לנו שוקת שבורה לחלוטין; אל תשאירו לנו, אחריכם, אדמה חרוכה, שלא יהיה עוד ניתן להצמיח בה דבר. דווקא ממשלה כושלת ואבודה, שתקופתה תמה ונשלמת, עלולה לפתח גטייה של "אתרי המבול"; דווקא ממשלה כזאת עלולה לתב-עיר, בתודשיה האחרונים, תבערות גדולות שקשה מאוד יהיה לכבותן ואולי גם בלתי-אפשרי.

ואש מסוכנת מאוד יכולה לישראל בחברון, דווקא בחברון, כי בחברון מצויים כל חמרי הבערה המתלקחים על נקלה. פרשת חברון, כפי שהיא מתגלגלת בממשלה זה כעשרה חודשים, מסמלת, אולי, יותר מכל פרשה אחרת את כל הליקויים האופייניים של ממשלת הליכוד, שבגללם אין היא רשאית ואין היא יכולה להמשיך ולחזק. כאשר פלשו נשות קריית-ארכע לבית "הדסה" בחברון, ביוג אשתקד, הודיע ראש-הממשלה ושר הבטחון לכנסת ולציבור בישראל כי הממשלה לא תסבול, בשום פנים, פלישות כאלה וכי היא לא תשלים לשולם עם קביעת עבדות מוגמרות בניגוד לדעתה. ראש הממשלה, ובעיקר שר הבטחון בהודעה בכנסת מסר כי מגי וגמור עם הממשלה לפנות בכל הזמן את בית "הדסה", אך הממ-שלה זקוקה לתקופת את קצרה כדי למנוע פינוי בכוח. חלפו עשרה חודשים והנשים עדיין באותו הבית. הממשלה מעולם לא שינתה את תודעתה המסמכת לכנסת. אולי

ייתכן מאוד שהדבר לא יבוא לידי ביטוי היום בהצבעה גלויה, כרגיל, אבל אנחנו יודעים את יחסם האמיתי לעניין הזה. אין רוב בבית הזה ליישוב יהודים בחברון.

אבל הממשלה צריכה לרדת איכשהו מן הגג הגבוה שהיא טיפסה עליו והיא צריכה איכשהו לצאת מזה. אנחנו יודעים כבר היום כי ההחלטה שתפיל בממשלה ביום ראשון תהיה החלטה של כלום. תהיה החלטה עלובה, ההחלטה מגוחכת, החלטה מזויזאנית, אפילו לא תחליט על יישוב יהודים בחברון. להחלטה זו לא יהיה שום ערך של-ממש אפילו מנקודת ראותם. שום ערך של-ממש לא יהיה לה. אבל הנוק הכרוך בה יהיה ממשי מאוד, הנוק שתורידו על כולנו יהיה ממשי מאוד.

(קריאות)

אין שום סכנה. אין לה שום יכולת להחליט החלטה של-ממש בשום עניין, ובוודאי לא בעניין הזה. זו תהיה החלטה רק כדי לצאת ידי חובה, רק מין דקלארציה חלולה, נלעגת וריקה. הממשלה הזאת היא כל כך מושפלת ונכבעת, כל כך גבוהה ומגובלת עד שאין היא מבינה ואין היא יודעת כי המקום הזה, בית "הדסה", הוא הקאנוס שלה. הקאנוס שלה היא בית "הדסה". היא אינה מבינה זאת אפילו. לכן הפרשה החמורה הזאת בחברון חייבת להסתיים, אבל היא לא תוכל להסתיים מבלי שנע-קור את השורש שלה, והשורש שלה נעוץ בבית "הדסה", ועל הממשלה לעקרו.

הי"ר ח. גרוסמן :

רשות הדיבור לשר נסים.

השר מ. נסים :

גברתי הישבת-ראש, כנסת נכבדה, הממשלה הזאת גורסת שכל התנחלות או התיישבות בארץ-ישראל צריכה להיעשות על-פי החלטת הממשלה ומכות החלטת הממש-לה. כאשר היו נסיגות — —

(חברת הכנסת ש. אלוני קוראת קריאת-ביניים)

חברת-הכנסת שולמית אלוני, עדיין לא פתחתי את המשפט, תואילי להקשיב לדברי הפעם. מאז קמה הממ-לה הזאת היו נסיגות להתנחל ולהתיישב בארץ-ישראל שלא באישור הממשלה. בתול-המועד טיכונת תשל"ח יצאו אנשי גוש-אמונים למקומות שונים ביהודה ובשומרון כדי לבצע התנחלויות. צה"ל, לפי פקודת ראש הממשלה ושר הבטחון, מנע את הנסיון להתנחל. בתורש ספטמבר 1979, למחרת חתימת הסכם קמפ-דייוויד, עלו אנשי גוש-אמונים וביקשו להתנחל ליד שכם. ממשלת ישראל נתכנסה וקיבלה החלטה לפנות אותם מיד, ואמנם הם פונו. היו עוד כמה נסיגות כאלה ובכל המקרים, למעט מקרה אחד שמיד אגע בו, החליטה הממשלה וביצעה את פינוי אותם יהודים שבאו וביקשו להתנחל שלא כדיון, שלא מכוח החלטת הממשלה.

היה מקרה אחד שנשים מקריית-ארבע פלשו לבית "הדסה" בחברון. אמרתי "פלשו", משמע באו לישב שם שלא מכוח החלטת הממשלה, שלא כדיון. ואמנם נכון, הממשלה לא הסכימה למעשה פלישה זו אך היא מעולם לא החליטה, חברת-הכנסת יוסי שריד, ולא קיבלה החלטה לפנותו.

שמואל טולידאנו (התנועה לשינוי ויזמה) :
נשמע אותו, נראה מה יש לו להגיד.

הממשלה ; לא תכסה עליי גם השובבנות החביבה והק-לילה של שר הבטחון. האם צריך לטרות ולהסביר מדוע ממשלה המוליכה את הכנסת שולל לא תוכל להמשיך ולכהן ? אבל מעשה הונאה של ממשלה משאיר אחריו אדמה חרוכה. האדמה החרוכה היא שמפחידה אותנו ולא הממשלה הדחלילית הזאת. התחייבות בלי כיסוי, התחיי-בות רמה המספרת בריש גלי, היא מאפיין אחד בדמותה של הממשלה הזאת כחבר שרים אובדי-דרך ואובדי-עצה.

אני שואל את השר בלי תיק חברת-הכנסת נסים : מדוע בעצם על האדמה החרוכה הזאת שאתם משאירים לא יצעדו אחר כך, נניח, זוגות צעירים ? האם המצוקה של הזוגות הצעירים איננה חריפה דייה ? האם תחושת הקיפוח שלהם, או תחושת האמת שלהם קטנה מתחושת האמת של נשות "הדסה" ? מדוע הם לא יפלו בבתים ? מדוע הם לא יפלו לבניינים ? באיזה תוקף תוכלו להוציא אותם מהבניינים. האלה אם הבטחתם לפנות את נשות "הדסה" ולא עשיתם זאת ולא עמדתם בהתחייבות ? האם יש לכם איזה תוקף, איזה כוח מוסרי, הייתי אומר : עוות מצד וחוצפה לכזו לוג צער שמצוקתן מצוקת-אמת ? הרי על האדמה החרוכה הזאת יצעד כל מי שמאמין בציד-קטן, כלי מי שחי באמונתו, כל מי שאמונתו חשובה לו. בשם אמונה זו יפלוש לכל מקום. אחרי אלה יבואו, כמובן, כל הבריונים והאללימים. כך זה יהיה. כי ברגע שנפתח דרך זו, באותו רגע שנשללה, היא הדרך לכולם. אנחנו דורשים, לכן, מן הממשלה למלא לאלתר את התחייבותה, ולפנות ללא כל דיחוי נוסף את "הדסה". בית "הדסה" כפי שהוא עכשיו הוא פירצה הקוראת לעוד ועוד פלישות. האם יש משהו בין חברי הכנסת המטיל ספק בכך שבשבוע הבא אנשי קריית-ארבע ותבריהם בגוש-אמונים אמנם יממשו את איזמיהם ואמנם יפלוש לבתים בקריית-ארבע, כפי שהם מאיימים בשברעים-שלושת הש-בעות האחרונים ? ברור שיעשו זאת. מדוע לא יעשו זאת ? הרי הממשלה הזאת בלא-הכי לא תקיים החלטה שלא נראית בעיניהם, ויש להם כבר תקדים, יש על מה לסמוך. הם פלשו פעם אחת ; הממשלה מסרה התחייבות לכנסת ; הם הכניעו את הממשלה והם הכניעו את הכנסת והם הכניעו את כל ההתחייבויות וההבטחות. מדוע שלא יעשו את זה בפעם שנייה ?

לאחר בית "הדסה" קרה מקרה טרגי בחברון העיר, שחילל נרצח. בחופזה היסטורית בחמיטת-דעת החליטה הממשלה החלטה עקרונית. והרי זה עוד תו היכר אופייני בממשלה זאת. לא מעשה של-ממש ; לא קביעת עובדה אלא החלטת-סרק, דקלארציה ותקיעה בשופר גדול. 28 שנים ישב מר בגין באופוזיציה, ביקר את הממשלה ונתן להן עצות. אחרי כל כך הרבה שנים נדמה היה לו ונדמה היה גם לאחרים כי מי שנתן כל כך הרבה עצות לראשי ממשלות אחרים יכול, אולי, להיות ראש ממשלה בעצמו. היתה זו טעות נוראה. מר בגין היה ונשאר איש ההפגנה וההצהרה, והלך שבי אחרי המלה הגבוהה והדיבור התקיף והנמלק. אופיו זה לא ראש הממשלה מתעצב בממשלה כולה והוא גם שהמריץ אותה לקבל את ההחלטה העקרונית על זכותם של יהודים להתיישב בחברון. עכשיו ברור כי באו שרים עד משבר ואין עוד כוח להחליט על יישוב בפועל של יהודים בחברון. ברור גם כי אין בבית הזה רוב ליישוב יהודים בחברון. ואני יודע על מה אני מדבר. אנחנו שומעים את חברי הליכוד קמים במקום שקמים ומזכירים במקום שמדברים, ורוב רובם אינם של-מים עם ההחלטה הזאת. הם מתנגדים לה בכל תוקף.

תחילה דרכים תלויות שיביאו לשינוי הבניין. אני מבקש לנצל הזדמנות זו ולפנות מעל במת הכנסת כדי לקרוא לגשים שבבניין 'הדסה' לפנות את הבניין ולתווך למש" פתוחיהן." זה אשר אמר שר הבטחון.

שמואל טולידאנו (התנועה לשינוי ויזמה):
והקריאה לא נענתה.

שלמה הלל (המערך):
והשר לוי אמר להם את זה בתוך בית "הדסה"?

השר מ. נסים:
חבר-הכנסת שריד דיבר על עזות-מצח וחוצפה, איך הממשלה מפרה התחייבות שנמסרה בפני הכנסת.

יוסי שריד (המערך):
נכון.

(חברת-הכנסת ש. אלוני קוראת קריאת-ביניים)

האם אני מתנגד לדרכים תלויות? אבל איפה הדרכים החלופיות?

השר מ. נסים:
חבר-הכנסת שריד, אתה דיברת על עזות-מצח, על הפרת התחייבות בפני הכנסת. או, קודם-כול, אמרתי: התחייבות כזאת בפני הכנסת לא היתה. אבל, חבר-הכנסת שריד, אני אתחיל בקריית-ארבע ואגיע לעוד איזה מקום. ממשלות המערך — —

שמואל טולידאנו (התנועה לשינוי ויזמה):
עוד פעם ממשלות המערך? כל הזמן אתם אומרים "ממשלות המערך".

השר מ. נסים:
כן, אדוני. עוד פעם, בהחלט עוד פעם — —

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):
בגללכם תהיה שוב פעם ממשלת המערך.

השר מ. נסים:
— — משום שזוהי הצעה שבאה מסיעת המערך, משום שהיא באה שלא בידים נקיות.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):
מה זה פה, בג"צ?

השר מ. נסים:
האם קריית-ארבע עלתה באישור הממשלה? האם גרעין קשת ברמת-הגולן עלה באישור הממשלה? אבל יש עוד משהו. ראש-הממשלה דאז, חבר-הכנסת יצחק רבין, הודיע מעל במת הכנסת כמה פעמים שהממשלה החליטה לפנות את ה"מתקמים" בסבסטיה, בקדום, "את המתקמים בקדום". כמה פעמים ממשלת ישראל ההיא החליטה לפנות את קדום? כמה פעמים התחייבה מעל במת הכנסת לפנות את קדום?

שמואל טולידאנו (התנועה לשינוי ויזמה):
אז הם שילמו בעד זה, גמרנו.

השר מ. נסים:
ואתה, חבר-הכנסת שריד, מדבר על עזות-מצח? על התחייבות בפני הכנסת? אתה? כמה גרעינים עלו אז?

השר מ. נסים:
יש לי כאן הציטאטה, מדבריו של שר הבטחון. אני יודע מה נאמר.

יוסי שריד (המערך):
מה נאמר?

השר מ. נסים:
ואגיד. הבאתי את הציטאטה כדי לקרוא אותה. החלטת חדר-משמעת לפנות לא היתה.

שמואל טולידאנו (התנועה לשינוי ויזמה):
אמרת שזו היתה פלישה. אם כך, לא צריך להחליט נגד פלישה. לא צריך להחליט נגד הפרת חוק.

השר מ. נסים:
לא היתה החלטה. זה נכון.

(חבר-הכנסת א. רובינשטיין קוראת קריאת-ביניים)

חבר-הכנסת אמנון רובינשטיין, אני בא להשיב כאן על הצעה לסדר-היום, כפי שנוסחה. אתה כמשפטן צריך להבין שזו תשובה על שאלה.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה):
מה פירושה "תשובה היא על שאלה"?

השר מ. נסים:
תמתין. הטענה של המציע היתה שהממשלה החליטה והיא אינה מקיימת את החלטתה.

יוסי שריד (המערך):
לא אמרתי שהחליטה. אמרתי שהיא הודיעה לכנסת. זה מספיק.

השר מ. נסים:
היא לא הודיעה על כך לכנסת.

ואב כ"ץ (המערך):
אולי הודיעה בלי החלטה, אבל הודיעה.

השר מ. נסים:
זה נכון שנשי קריית-ארבע בבית "הדסה" הן פולשות, ונכון שלפי שורת הדין צריך לפנותן, אינני אומר אחרת. אבל כשמעלים טענה, וזה היה עיקר ההנמקה של חבר-הכנסת יוסי שריד, שלא מקיימים התחייבות שניתנה לכנסת, על הודעה, על החלטה שהתחייבו בפני הכנסת — —

שלמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
זה נכון.

שמואל טולידאנו (התנועה לשינוי ויזמה):
מה היתה ההודעה לכנסת?

השר מ. נסים:
הנה, אני קורא אותה.

(חבר-הכנסת א. אבנרי קוראת קריאת-ביניים)

עובדה היא שהחלטה כזאת לא היתה. מה אמר שר הבטחון? "אשר לכניסת נשי קריית-ארבע לבניין 'הדסה' יש לזכור שמדובר בנשים ובילדים, ועל-כן הוחלט למצות

זרח ורהפטיג (חזית דתית לאומית) :

סליחה, אני חייב תיקון. קריית-ארבע עלתה באישור הממשלה.

השר מ. נסים :

נכון, אני מתקן. העלייה לחברון היתה ללא אישור הממשלה.

מנחם הכהן (המערך) :

רגע, מה אתה מתקן ? רוצים לשמוע מה אתה מתקן.

השר מ. נסים :

על-כל-פנים ראשית העניין היתה שלא לפי החלטת הממשלה.

ובכן קדום, חבר-הכנסת שריד, כמה זמן עמדה נגד עניינים ? כמה החלטות היו ?

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה) :

כמה זמן עוד תדברו על ממשלות המערך ?

(חבר-הכנסת ד. רוזוליו קורא קריאת-ביניים)

השר מ. נסים :

חבר-הכנסת שריד, תקרא את ספרו של יצחק רבין. מה הוא אומר על שר-הבטחון דאז שמעון פרס ? מי סייע — —

יוסי שריד (המערך) :

אריק שרון.

השר מ. נסים :

מי סייע לעלות לקדום אם לא שמעון פרס, לפי דברי חבר-הכנסת רבין ? מי מנע מצה"ל לפנות את קדום ? אתם מדברים על נקיון-כפיים, על עזות-מצח ? אתם מדברים ? השומרים הדגולים על חוקי ישראל ?

שמואל טולידאנו (התנועה לשינוי ויזמה) :

בסדר, בסדר, אבל מה על נשי "הדסה" ?

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה) :

אבל הם שילמו בשביל זה. כעת אתם תשלמו בשביל זה. איזה מין תשובה זאת ?

השר מ. נסים :

חבר-הכנסת רובינשטיין — — —

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה) :

אני מבקש רשות לקריאת-ביניים. שלטון החוק בארץ אינו קשור בשאלה מי מעלה את הטענה. אדוני השר, אתה עולה לבמה מדי פעם בפעם ואומר : אנחנו גרועים כמו המערך. המערך שילם את המחיר בשביל מחדליו, גם אתם תשלמו בשביל זה. אבל מה שאתם עושים בעניין שלטון החוק זה הריס שאי-אפשר לתקן אותו.

שמואל טולידאנו (התנועה לשינוי ויזמה) :

מה תעשו לפולשים ? השר קבע שהם פולשים.

השר מ. נסים :

חבר-הכנסת רובינשטיין, אולי לא היית בראשית דברי.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה) :

אני רוצה תשובה על זה.

השר מ. נסים :

חבר-הכנסת רובינשטיין, ההגיון מחייב שאם אתה ניגש למיקרופון לשאול שאלה, ובהסכמה מלאה שלי, לפחות תקשיב. אולי לא היית בראשית דברי.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה) :

אני מקשיב לכל מלה. הקשבתי מתחילת דבריך.

השר מ. נסים :

אמרתי שהממשלה גורסת, כך פתחתי את דברי, שהייתגחלות בארץ-ישראל, התיישבות בארץ-ישראל צריכה להיות על-פי החלטת הממשלה, והחלטת הממשלה בלבד. כשהיו נסיונות להתיישב שלא על-פי החלטת הממשלה פעלה הממשלה בכל המקרים, למעט מקרה אחד, כדי לפנות, ומיד, ללא שיהיו, את מי שעלה להתיישב ללא רשות.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה) :

שמעתי את כל זה. אבל מה לגבי המקרה הזה ?

השר מ. נסים :

כאשר דובר מסיעת המערך עולה לדבר ולתקוף ברגל גאווה את הממשלה הזאת בנושא כזה, כשהיא מקיימת את שלטון החוק והיא פועלת כל הזמן וכל העת כדי ליישב רק מכוח החלטת הממשלה, אני זכאי לומר לו שהוא בא בידים לא נקיות, כי הוא והממשלה שהוא היום עורג לה פעלו בצורה שאינה הולמת את שלטון החוק, קיבלו החלטות, התחייבו בפני הכנסת ולא קיימו. אז אני זכאי — יותר מזה : אני חייב — —

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה) :

בסדר, זה נכון.

שמואל טולידאנו (התנועה לשינוי ויזמה) :

בסדר, אבל מה עכשיו ?

השר מ. נסים :

— אני חייב לענות על הדברים האלה כדי שהפרץ צוף האמיתי יתגלה.

גדעון האוזנר, (המפלגה הליברלית העצמאית) :

מה התכלית ?

מנחם הכהן (המערך) :

כל הזמן מדברים על שלושים שנה.

מאיר פעיל (מחנה שלי) :

כבוד השר, אני מבקש לשאול אותך שאלה אחת. אם אתה מודה שהם עשו זאת בידים לא נקיות, למה אתה מלכלך את הידיים ?

השר מ. נסים :

חבר-הכנסת שריד דיבר, כנראה לפי הלשון שהוא בחר לו לדבר באתרונו, על ראש ממשלת ישראל, ואמר שראש הממשלה היה ונשאר איש הדקלארציה והצהרה וכי, הרשית לעצמך לדבר בוילווז. חבר-הכנסת יוסי שריד, אמור את אשר חפץ אתה לומר. איש, בעולם ובישראל, לרבות חבר-הכנסת יוסי שריד, לא יצליח לטשטש, לא יצליח למחוק מן ההיסטוריה היהודית את העובדה שראש ממשלת ישראל דהיום, מנחם בגין, הוא אשר הביא לישראל את השלום.

במה אתה מנחם אותנו, ואדוני שר ההסברה? בזה שהמערך לא הוריד את קדום? זו נחמה חלשה מאוד גם בשבילי וגם בשביל המערך. זוהי התשובה? אם נעשית פעולה בלתי-חוקית צריך לבצע את הפעולה הנגדית הדרושה. אמרת שצריך לחפש דרכי נהגם ולעשות זאת בצורה מיוחדת, כדי שזה לא יכאב. יפה, אבל כמה זמן זה יימשך? וכאשר הזמן עובר והעובדות הופכות לעובדות יותר גדולות, ועל נשות "הדסה" מיתוספיות ההתנחלויות ומיתוספים הבתים בתכרוך, אנה אנו באים?

כאן אמנם מדובר בנשות "הדסה", אבל לא בהן בלבד אלא בשלטון החוק. במקום שהשר נסים יבוא ויגיד: אנו נקבל החלטה זו או החלטה זו, הוא עומד על הבמה במשך עשרים דקות ומתחמק מלתת תשובה ישירה לחברי הכנסת, לציבור ולעם. תעלה ותגיד שאתם רוצים ליישב את הנשים — העם ישמע זאת ויתייחס לזה כך או כך. אם אתם רוצים להוריד אותן — תבוא ותגיד זאת. אבל אתה בא ומדבר כאן בהתחמקות משפטיות ומילוליות שאינן לכבוד הבית הזה. אתה בא ואומר שהמערך אין לו ידיים נקיות. אולי אין לו ידיים נקיות, אבל בהשוואה למעשים שלכם הוא כתינוק שעלה מן הרחצה. אני חושב שזו תרפה להשתמש במושג הזה של בג'צ — "ידיים נקיות" כשאתה לא משיב על השאלה היסודית שנשאלת עליה.

לכן, במקום להתחמק ובמקום להגיד שמכיוון שהצעתו של חבר-הכנסת יוסי שריד לא הובאה בידיים נקיות, אתה מציע להסיר אותה מעל סדר-היום — אני מציע להעביר את הנושא לדיון בוועדה. שם יתברר עד מתי הבושה המתפירה הזאת של אולת-יד, של התחמקות מביצוע החוק ביחס לנושא המפלג את הציבור בצורה רצינית ביותר, עד מתי זה יימשך. המעשה הזה של נשות "הדסה" ומה שקורה היום בתכרוך, מצד אחד הוא מאחד את כל הערבים ואת כל העולם נגדנו ומצד שני הוא מפריד את המחנה שלנו, כי בתוכנו אנו מפוצלים. לכן אני חושב שראוי בהחלט להעביר את הנושא לדיון בוועדה.

היו"ר ח. גרוסמן:

חבר-הכנסת יוסי שריד, האם אתה מסכים להצעה שהנושא יועבר לדיון בוועדה?

יוסי שריד (המערך):
אני מסכים.

היו"ר ח. גרוסמן:

אם כך, לפנינו שתי הצעות: האחת — הצעתו של השר נסים שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת, והשנייה — להעביר את הנושא לדיון בוועדה. אני מעמידה את שתי ההצעות להצבעה, זו מול זו. אני ממנה שני מונים: חבר-הכנסת סבידור וחבר-הכנסת פדר.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה
— 36
בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת
— 35
ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה נתקבלה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):
אוהו, אוהו...

שמואל טולידאנו (התנועה לשינוי ויזמה):
באמת, על זה מדברים?

זאב ורמיהימר (התנועה לשינוי ויזמה):
אם כך, בשביל מה לך חברון?

יוסי שריד (המערך):
על זה נאמר: "בגין נתן ובגין לקח".

מנחם הכהן (המערך):
ו"ברוך דיין אמת".

השר מ. נסים:

ראש ממשלת ישראל מנחם בגין הביא את השלום לישראל, הוא ולא זולתו. רבותי, חברי הכנסת, גורו לכם מפני ההיסטוריה. מי שמכנה את הזכות ההיסטורית הזאת כהצהרה ולא כעשייה — יבושם לו. לא היתה עשייה גדולה מזו מאז הוכרז בהצהרה על הקמת מדינת ישראל — גם מדינת ישראל כמה בכוח הצהרה. מי שמנסה לטשטש זאת, לא ירעיל לו ולא יעזור לו: ההיסטוריה כבר חרצה את משפטה.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
מה על בית "הדסה"? על מה הדיון? על המערך?
על קמפ-דייוויד?

שמואל טולידאנו (התנועה לשינוי ויזמה):
אדוני השר, אני מקווה שלא תרד מן הדוכן בלי לענות על השאלה. מה על הפולשים?

השר מ. נסים:
חבר-הכנסת יוסי שריד אמר דברים שהיה בהם אי-נקיון ידיים. ומאתר שההצעה הזאת באה שלא בידיים נקיות אני מציע להוריד אותה מעל סדר-היום.

יוסי שריד (המערך):
בפעם הבאה שאני אדבר — אדבר על אי-נקיון הכפיים שלך.

היו"ר ח. גרוסמן:
רשות הדיבור לחבר-הכנסת וירשובסקי, להצעה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):
גברתי הישבת-ראש, כנסת נכבדה, אני חשבתי שא-הרי שנה של הסברה בשם הממשלה, כבר לא יפתיע אותי השר נסים. אולם הוא בכל-זאת הצליח לעשות זאת. הוא הפתיע אותי בצורה המסכנה והעלובה שבה הוא לא ענה על ההצעה לסדר-היום, שבה הוא התחמק בכל דרך שהיא מלתת תשובה על השאלה הפשוטה: מה קורה עכשיו עם נשות "הדסה"? השר נסים הסביר לנו שהיתה שם פלישה נגד פלישה לא צריך לקבל הרבה התלטות ממשלה אלא צריך לסלק את הפולשים. הוא נתן את התואר הזה לנשות "הדסה" — "פולשות". מדוע צריך לקיים כל כך הרבה דיונים ולהתפלפל כל כך הרבה האם שר הבטחון הבטיח, או האם סגן שר הבטחון הבטיח מעל במה זו או לא הבטיח? האם זה הקובע? לא, הקובע הוא שיושבות שם נשות "הדסה" במשך תודשים ארוכים, בניגוד לזוהי, ואתם עומדים מנגד בלא לעשות דבר.

ח. חוק חינוך ממלכתי (תיקון), תש"ם—1980 *

(הצעת חברת הכנסת ש. שטרן-קטן)

ספק שהרבה ממעשינו ותגובותינו קשר להם לאותה טראומה אישית ולאומית כאחד. אנו חייבים לזכור וללמד את השואה כדי להבין את עצמנו ולהכיר את זהותנו. אנו חייבים להנציח את הזכירה והלמידה לא רק לעצמנו אלא כעדות כלפי העולם התועה, שתשמש הוזהרה מתמדת לו. אנו חייבים להטביע, לחזק ולחשל את יצר קיומנו, כדברי אחד ממקבלי פרס-נובל לגבי מלחמת הקיום שלחמו היהודים בימי השואה: "כדי לחזור ולהיוולד ואחרי כן ללחום בגלוי נגד יצר המוות הפועל בדברי ימינו."

ואחרון אחרון, גברתי היושבת-ראש, וזאת אני מביעה בדחילו וברחימו, כי הכללת התודעה של זכרון השואה והגבורה בחוק החינוך הממלכתי היא בבחינת חובה לאומית ואולי מצבת זכרון ההזלמת ביותר שאנו חייבים ויכולים להקים לאלה שעל דמם ואפרם הוקמנו.

על הנוסח המדויק של התיקון גדון עוד, בוודאי, בוועדה. בשלב זה אני יכולה להעלות במחשבה אפשרות כגון "תודעת זכרון השואה והגבורה", או אולי "תודעת זכרון השואה".

גברתי היושבת-ראש, אני פונה ומבקשת כי הכנסת תעביר את הצעת התיקון לוועדת החינוך והתרבות.

היו"ר ח. גרוסמן:
רשות הדיבור לשר החינוך והתרבות.

שר החינוך והתרבות ז. המר:
גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, כשר המפקד על החינוך בישראל מצאתי לנכון לקבוע כי נושא השואה והגבורה יוכנס כלימוד חובה במסגרות החינוך שלנו. משרד החינוך הכין תכנית לימודים מיוחדת בנושא השואה והגבורה והנחת את בתי-הספר בדרך הלימוד של נושא זה. לכן נראית לי הצעתה של חברת-הכנסת שרה שטרן-קטן לקבוע את נושא זכרון השואה והגבורה בין הנושאים והערכים שעליהם יש להשתית את החינוך במדינה, כאמור בסעיף 2 לחוק חינוך ממלכתי, ואני מסכים להעברת הצעת החוק לדיון בוועדת החינוך והתרבות.

אני מעריך ומקויר את זכויותיה, מגיעה, מסירתה ורגישותה של חברת-הכנסת שטרן-קטן לנושא השואה. הצעת החוק שלה יש בה מילוי חובה לאומית שלנו בפרס יום הזכרון לשואה. הצעת חוק זו תעודד, תפתח, תרחיב, תניב ותקבע את לימודי השואה, הכרתה ותחושתה בקרב תלמידיו. זאת חובתנו, ועל כך תדחתנו לחברת-הכנסת שרה שטרן-קטן.

כאמור אני מציע להעביר הצעת החוק לדיון בוועדת החינוך והתרבות. אני רוצה לומר לכנסת ששותפותי עם ממלא-מקום של יושבת-ראש תועדה וביקשתי ממנו, אם אפשר, לזרז את הדיון בהצעת החוק, שאולי תתקבל בכנסת עוד לפני הפגרה לקראת יום השואה הבא עלינו.

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):
זכרון השואה והגבורה, כ"ז בניסן.

היו"ר ח. גרוסמן:
חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: חוק חינוך ממלכתי (תיקון), תש"ם—1980 — הצעת חברת-הכנסת שרה שטרן-קטן. רשות הדיבור לחברת-הכנסת שטרן-קטן.

שרה שטרן-קטן (חזית דתית לאומית):
גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מביאה לפ-ניכם הצעת תיקון לחוק חינוך ממלכתי, תשי"ג—1953, תיקון לסעיף 2, או יותר נכון תוספת שהיא בת שלוש או ארבע מלים בלבד אבל משמעותה היא היסטורית. אני מציעה כי בסעיף 2 אחרי המלים "להשתית את החינוך במדינה על ערכי תרבות ישראל והישיגי המדע, על אהבת המולדת, המדינה ועם ישראל — — —" תבוא תוספת: "על זכרון השואה והגבורה".

יש להשתית את החינוך על תודעת זכרון השואה והגבורה. וכל כך למה? קרה משהו בתולדות עמנו שלא היה דוגמתו ואי-אפשר לתאר ואף לא ניתן להגדירה. ייתכן כי אנו עדיין קרובים מדי למאורע הבלתי-מובן ובלתי-נתפס. ייתכן כי המרחק הפרספקטיבי הקצר אינו מאפשר לראותו במלוא היקפו המלא, ובעיקר את השל-כותיו על העולם כולו ועלינו בפרט.

במשך שלושים שנות המדינה לא נמצאה מסגרת קבועה להוראתו של נושא תודעת השואה. לגבי נושא זה, שהוא בעל משמעות היסטורית לאומית ואוניברסאלית, יש צורך שהחוק יקבע וטראה מפורשת ולפיה יילמד הנושא במסגרות החינוך, כדי שכל אדם מישראל יידע מה קרה ולא ישכח, חלילה, ובעיקר בדורות הבאים יידעו את קורות השואה ומשמעותה. עיגון הנושא בחוק ישמש רצף היסטורי לכל הדורות של עמנו ואסמכתה תעודתית משפטית כלפי חוץ, ובמיוחד גובה הרחוקת המנסות בעולם שמגמתן ברורה ועקבית לטשטש את מאורעות השואה.

על-מנת שההיסטוריה לא תחזור על עצמה היה מן התגין שתזמר זה ישמש ללימוד לא רק להיסטוריה ודו-קומנטאציה אלא גם, ובעיקר, להפקת לקחים לעולם כולו. לצערי יש להם לכני-אדם ולעמים גטייה להימנע מלזכור דברים בלתי-נעימים, ובמיוחד אלה המורים באצבע מא-שימה גם כלפינו עצמם. סביר להניח שכל זה היה שונה אילו השואה של עמנו ושל העולם היתה חיה בתודעתם ונתפסת כמאורעות בעלי היקף היסטורי שיש להם השל-כות לעתיד.

מכאן וביתר שאת כלפי עצמנו. עמנו, שהיה הקרבן העיקרי, ששילש ממנו הושמד לא במלחמה ולחימה אלא ברצח המוני חוקי — על-פי חוקיהם השטניים — הרוצחים — לנו, הקרבן, חובה קדושה וצוואה לאומית ללמד, ללמד ולחנך ולהוריש לדורות הבאים אחרינו את קורות שואת עמנו.

לשואה, תופעותיה ומשמעותה, השלכות רבות, חלקן ידועות וגלויות וחלקן בלתי-ידועות עדיין. אולם עצם הקמת מדינת ישראל, בין שונה ובין שלא נרצה להודות בכך, היא אחת ההשלכות והתוצאות של השואה. אין

שר-החינוך והתרבות ז. המר :
סליחה, כל חברי הכנסת חשים זאת. ציינתי אנשים שהיו ממש בגופם בשואה והם גם פעילים בנושא השואה.

היו"ר ח. גרוסמן :
חברי הכנסת, ניגש להצבעה. לפנינו הצעה אחת — להעביר את הצעת החוק של חברת-הכנסת שטרן-קטן לוועדת החינוך והתרבות של הכנסת.

ה הצ ב ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק חינוך ממלכתי (תיקון), תש"ס—1980, לדיון מוקדם בוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

ט. הצעה לסדר-היום רמת הוויכוח הציבורי

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית) :
יש לך תשובה, חבר-הכנסת גרוס ? תשיב לי.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל) :
אני מסכים לכל מה שאתה אומר.

היו"ר ח. גרוסמן :
נקבל החלטה שאנחנו מקיימים דיון בכנסת.

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית) :
היו יושב-התפרצות גם בפארלאמנטים אחרים, אך שם הצליח השליט והקובע הוא הרציוני והחיוני, אשר בא לשכנע לעתים גם בלשון תקיפה ונמרצת ; ואילו אצלנו דו"ח ומשתלט הסגנון האלים. הפתגם העממי אומר כי מלת עלבון חמורה מסתירה לחי. סטירת לחי מתרפאה ברבות הימים וכאבה חולף וחולף, אבל המלה המוגעת, הגסה, חודרת לתודעה ונחרטת בזכרון.

ההיסטוריון הוא שיפסוק על הישגיה של הכנסת התשיעית ויעריך אותה. הישגיו עדיין מוטלים בספק, אבל הנזק שנגרם בדיבורים שלוחי-הרסן הוא כבר ודאי, עומד וקיים. סגנון זה גרם ותרם לברוטאליזאציה של החיים בישראל.

צידוק-מה — ואיו לו לאותו צידוק — הוא שממשלת ישראל גרעה מהכנסת בהרבה. ראש הממשלה נכשל פעם בביטוי של גיבול-פה כלפי ראש האופוזיציה, ורב הפלא על כך, שהרי ראש הממשלה ידוע כאיש נקי-לשון. אבל דברי חבריו השרים חמורים הרבה יותר. מאז אמר שר אחד על עמיתו שהוא זקוק לטיפול פסיכיאטרי הפך הכינוי "משוגע" לדיבור של שיגרה ליד שולחן הממשלה. אני מצטט מדברים שפרסמו : "תשרפו את הנגידות הללו, אתם כולכם משוגעים" — אמר שר בעניין הצבעה בנושא פתיחת הכספת ; שר אחר אמר : "אם שרון יכול להשיג תגוע גם אני יכול" ; ואכן על כולם עלה שר-החקלאות אריק שרון, שהדגים בחבים כיצד אדם יכול להיות גיבור מהולל בשדה קרב ומנהיג הממלט אסון על הציבור בשדה המדיניות. השר שרון איים — לפי מה שנתפרסם — על שר אחר שיפשיט אותו עירום ועריה, אך בעצם ביזה את הממשלה כולה, ואת כולה הציג עירום ועריה. על שר הבטחון אמר, כפי שנתפרסם, כי הוא "אסון לישראל" ; על חבר הכנסת שחלק עליו אמר : "אין צורך להאזין לפיטפוטיו של חבר כנסת לא חשוב" ; ואילו כלפי שר

שר-החינוך והתרבות ז. המר :
זכרון השואה והגבורה, כן, הבא עלינו, כ"ז בניסן. הדבר יהיה לכבוד הכנסת, לכבוד החינוך.

אני חושב שזה דבר מיוחד שחברת-הכנסת שטרן-קטן העלתה את הנושא, כאשר יושבת-ראש הישיבה הזאת היא חברת-הכנסת חייקה גרוסמן ובאולם יושבים חברי-הכנסת האוזנר, שילנסקי, מלמד וחברים החשים את נושא השואה. אני חושב שזה דבר חשוב.

יודאן עטשי (התנועה לשינוי ויזמה) :
גם אני חש זאת.

היו"ר ח. גרוסמן :
חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף, הבא בסדר-היום : רמת הוויכוח הציבורי — הצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת גדעון האוזנר, רשות הדיבור לחברת-הכנסת האוזנר.

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית) :
גברתי היושבת-ראש, כנסת נסבדה, — — —

יודאן עטשי (התנועה לשינוי ויזמה) :
כנסת ריקה ...

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית) :
מקובלנו — הסגנון הוא תאדם. כך בחיי הפרט וכך בענייני ציבור. אדם נידון לפי צורת התבטאותו לא פחות מאשר לפי תוכן דבריו. ואילו חברה נידונה לפי רמת הוויכוח הציבורי המתקיים בתוכה, לפי הדרך שבה ראשיה ומנהיגיה דנים בנושאים העומדים להכרעה. מבחינה זו יש לקבוע כי ירדנו פלאים ואנו מתכוים יום יום לעיני העולם ולעיני כל ישראל. הוויכוח הציבורי מצטיין אצלנו לאחרונה בהתרת כל חרצובות הלשון. אין עוד סייגים. כל העולה על חברו בהפקרות של דיבור ובהתבטאות אלימה זוכה לתשומת-לב ולהקשבה, אף כי הוא זוכה גם לתשובה בלשון של ביב השופכין. כמה אנשי-ציבור סיגלו לעצמם מילון של גידופים, תרפות וגיבול פה. אחרים השלימו עם כך. איננו מרגישים אפילו מה אנו מעוללים בכך לעם בישראל, הזקוק לדוגמה מחנכת ומנהיגה. במקום זאת אנו מדגימים לפניו בריונות מזלולית שממנה רק צעד אחד לבריונות של אגרוף. מה שנוקט סגנון ויכוח של סכי-נאים אל יתפלא ששמעיו אכן שולפים סכינים של-ממש, כי אנו עם הממזר ללמוד מדברי מנהיגיו ומעשיהם.

הכנסת חייבת על-פי תקנונה להתבטא בסגנון פאר-לאמנטארי. הישבים-ראש בישיבות אכן מוחקים מדי פעם בפעם ביטויים גס-יהוד מהפרוטוקול. אף-על-פי-כן נשי-תרבו גם לחברים הנשמעים בבית הזה עלבונות הדדיים כמו : "גאנגסטער", "פאראויט", "פאשיסט", "אדם טרוף שנותן עצמית ושנאת עמו" וכיצא באלה.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל) :
מי צריך להשיב על ההצעה ?

היו"ר ח. גרוסמן :
מי אומר שצריך להשיב ?

צריך לעצור לשון זו לפני שתרופה אצלנו את חוליות הקישור הלאומיות. יש להוקיע את מנבלי הפה, לחזק את מגבלות התקנון בכנסת ולהקפיד עליהן, והעיקר — להוציא משורות המנהיגות הציבוריות את מופקרי הפה והלשון. כי העם מרגיש את עצמו מושפל ונעלב כאשר מנהיגיו מעליבים ומשפילים האחד את חברו. הכנסת אינה רשאית לעמדה מנגד ללא מעשה. אנו חייבים לומר את דברינו על סגנון הוויכוח הציבורי בישראל. יש לעשות זאת מייד ולהפסיק את הרעלת חיי הציבור.

אני מציע שהכנסת תדון בנושא.

היו"ר ח. גרוסמן :

לפנינו עד עכשיו רק הצעה אחת — לכלול בסדר-היום של הכנסת את הנושא שהעלה חבר-הכנסת האוונר. ניגש להצבעה.

ה הצ ב ע ה

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

י. חוק התיכנון והבנייה (תיקון) (הגבלת אספקת חשמל למקרקעין), תש"ם—1980 * (הצעת חבר-הכנסת מ. קצב)

את חיבור אותו בניין, שלגביו פסק בית-המשפט שיש להרוס, לרשת החשמל. ברור שזה אבסורד ויש לבטל את האבסורד הזה.

כאן באה הצעת החוק שלי ומציעה שאם ועדת בניין ערים מגיעה למסקנה שבניין מסוים נבנה שלא בהתאם להיתרי הבנייה, נבנה באופן בלתי-חוקי, היא פונה לחברת החשמל ודורשת ממנה, וזו תחייב שלא לחבר אותו מבנה לרשת החשמל. כמובן אפשר לבוא ולטעון מדרע לא למנוע חיבור מים. אני חושב שחיבור מים למבנה בלתי-חוקי הוא דבר הנעשה בפועל, מאחר שזה בתחום אחריותו של יושב-ראש ועדת בניין ערים, ראש הרשות המקומית, והוא יכול על-פי הוראה פנימית למנוע את החיבור המים. לא כן בקשר לחיבור לרשת החשמל. נדמה לי שעל-פי הוויכוח של חברת החשמל אין היא יכולה שלא לחבר מבנה לרשת החשמל. אם כן, לפי הצעתי, אדוני השר, חברי הכנסת, תהיה חברת החשמל מנועה מחיבור בניין או מבנה שלא נבנו בהתאם להיתרי הבנייה, לאחר פנייה של ועדת בניין ערים, וכמובן אם יהיו נזקים כתוצאה מהחלטה זו לא תישא חברת החשמל באחריות. שר הפנים יסכים שהנושא יועבר לדיון בוועדה, ואם הכנסת תאשר את הצעה, יש להניח שהנושא יעבור דיון וליבון בוועדה.

היו"ר ח. גרוסמן :

אבקש משר הפנים להשיב על ההצעה.

שר-הפנים י. כור :

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מציע להע-ביר את הצעת תיקון החוק של חבר-הכנסת קצב לוועדה, לא מפני שאני מזדהה עם ההצעה כפי שהיא אלא כי אני מזדהה עם הבאת הפרובלמה והבעתה בצורה זו, ואני מקווה שהכנסת תיתן בוועדה דעתה לאספקטים השונים שבהצעה,

אחר התרים : "אתה אחראי בקושי לעצמך, אל תהיה אחראי לממשלה."

גברתי היושבת-ראש, אלה רק אחדות מפניני הלשון של השר שרון, שכולן נתפרסמו בעתונות. לאחרונה הוא הצליח לקומם את מנהיגי יהדות ארצות-הברית כאשר הציע להם לעלות על הבית-הלבן. לשר שרון אכן זכות copyright על לשון של גידופים.

זידאן עטשי (התנועה לשינוי ויזמה) :

יש לו ספרות מיוחדת בארכיב הכנסת.

גדעון האוונר (המפלגה הליברלית העצמאית) :

דיבורים כאלה מפי שרים האחד כלפי חברו חושפים יצרים פרוטים ואיבת אחים. הם זורעים שנאה ומעלים בזכרון אסוציאציות מחרידות ממה שקרה בישראל לפני חורבן בית שני.

במקורותינו נאמר כי הקדוש-ברוך-הוא עיקם שתיים או שלוש תיבות בתורה כדי שלא להוציא דבר טומאה מפיו. וכאן משתפכים דברי טומאה בפומבי ימים רבים.

היו"ר ח. גרוסמן :

אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום : חוק התיכנון והבנייה (תיקון) (הגבלת אספקת חשמל למקרקעין), תש"ם—1980. את הצעת החוק יביא המציע, חבר-הכנסת קצב.

מושה קצב (הליכוד) :

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מקווה ששר הפנים ייכנס מהר ככל האפשר לאולם.

זידאן עטשי (התנועה לשינוי ויזמה) :

אני יכול לקרוא קריאות-ביניים עד שייכנס...

היו"ר ח. גרוסמן :

שר לא חייב להיות נוכח אם הוא לא רוצה להשיב. הוא לא חייב להיות. אבל הגה שר הפנים נכנס.

מושה קצב (הליכוד) :

מדינת ישראל כבר הרבה שנים מדברת על האמצעים שיש לנקוט כדי לאכוף את חוקי התיכנון והבנייה. על מדוכת הדיונים בוועדת הפנים של הכנסת יש הצעות רבות מאוד שהועברו ממליאת הכנסת וכן הצעות שהועלו תוך כדי הדיונים בוועדת הפנים, שעיקרן הוא אחד : איך אפשר להתבטח בצורה טובה יותר את אכיפת חוקי התיכנון והבנייה. נושא זה איננו מכוסה דיין, ומבקר המדינה לא אחת נותן ביטוי לתופעה של בנייה חורגת, של בנייה בלתי-חוקית, שלא בהתאם להיתרי הבנייה בתחום השיפוט של הרשויות המקומיות השונות. הנושא עולה לדיון באמצעי התקשורת מדי פעם. אבל אחת התופעות המגוחכות והחמורות היא כאשר חברת ציבורית-ממשלתית, כמו חברת החשמל, מספקת חשמל ומחברת לרשת החשמל בניינים או מבנים שבנו בצורה בלתי-חוקית. מוסד ממשלתי אחד פונה לבית-המשפט ומצליח להשיג מבית-המשפט צווי הריסה לגבי בנייה בלתי-חוקית, ומוסד ציבורי-ממלכתי אחר כמו חברת החשמל מאפשר

ריך להיכנס לדירה. ועוד לעשות את זה רטרואקטיבי? אני חושב שזה יותר מדי טוב מכדי להיות טוב. אני שמח מאוד שחברת-הכנסת קצב מציע עיסוק בנושא. אם תהיה הבחנה אפריורי ואפוסטריורי, אם תהיה הבחנה בין במתן רשיון ובין מה שחברת החשמל צריכה להתעניין בו אם היא עושה משהו, אני מוכן ללכת לזה. אבל אם לא, בתור שיפוט ושוטרות לא הייתי גורס את זה, כי למה לא יהיה אותו הדבר עם המים? אם חושך, אז שיהיה גם צמאון. אם ניקח חברות אורחיות בתור מבצעים בתחום של איכות החיים, עם או בלי מרכאות, נפתח כביש או שביל די מסוכן. אבל מתוך הוודאות עם הנושא שהובא אני מציע להעביר אותו לוועדה.

היז'ר ת. גרופמן:

אני מבינה שלוועדת הפנים?

שר-הפנים י. בורג:

אני חושב שכן.

היז'ר ת. גרופמן:

אין הצעות אחרות. אני מעמידה להצבעה את ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון בוועדת הפנים.

ה הצ ב ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק התיכנון והבנייה (תיקון) (הגבלת אספקת חשמל למקרקעין), תש"ם—1980, לדיון מוקדם בוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

יא. הצעות לסדר-היום

1. היתרי בנייה בכפרים הערביים

לא אתכחש לנסיונות של משרד הפנים והממונים על המחוזות לשפר את המצב בצפון, במרכז ובדרום. מאידך גיסא תכניות-המיתאר המעטות, שאושרו אחרי שנים רבות, הרעו את מצב הבנייה בצורה חמורה, כיוון שלפי החוק תכניות-מיתאר אלה היו טעונות הכנה של תכניות מפורטות, ואילו אישורה של תכנית מפורטת הוא קשה שבעתיים. הכפר הערבי נבנה לפני עשרות או מאות בשנים, ללא תיכנון וללא תשתית, והיום צריך להכין בשבילו תכנית מפורטת, מצב אשר גרם לסטאגנציה בבנייה הערבית הכפרית. ניהדות של אזרחים ערבים מישוב לישוב כמעט ואיננה קיימת. הגידול באוכלוסיה מורגש מדי שנה, וכתוצאה מכך יש לחץ לבנות בתים על-ידי הזוגות הצעירים.

נוכחותו של משרד השיכון נעצרת בכפר הערבי. דירות להשכרה אין, וזאת בגלל האופי התברתי והתרבותי של החברה הערבית. לישובים יהודיים חדשים ולאזורי-פיתוח הממשלה איננה מעודדת את הערבים ללכת. אזורים אלה אסורים על לא-יהודים. משרד השיכון איננו בונה דירות לא למכירה ולא להשכרה, וגם היתרי בנייה אינם ניתנים. אני, כמוכר, אינני מדבר בהכללות. אינני רוצה שדברי יובנו שלא כהלכה. אבל עובדה היא שאלפי בקשות לא נענו. ובמצב זה אלפי אזרחים ערבים הפכו להיות אשמים לפי החוק, בעוד שכל אשמתם היא רצונם לגור כמו בני-אדם חיים בחברה מתקדמת ותרבותית.

בעוד שהתנאים האלה קיימים במגזר הערבי, ואגב, הם קיימים גם במגזר היהודי, חוק התיכנון והבנייה איננו

מה מביא אותי לומר שאינני מתלהב מההצעה? עושים כאן תברה ציבורית כמו חברת החשמל גם לשופט או ראשית-כול, לשוטר. אנו מטילים כאן קנס שאת גבוה אין אנו יודעים. מה קורה? כאשר הוועדה המקומית צריכה להודיע מראש שאין מניעה להתקנת חשמל, אני חושב שזה עניין שאפשר לסבול אותו, אני חושב שזה עניין שהיה צריך להיות מובן מאליו. כמו שלא יכול להיות מובן שהדואר חופר בתוצות ירושלים ובו בזמן מפריע לרשת הטלפונים. אז יכול להיות שחברת החשמל כתברה ציבורית לא צריכה לעבוד אם היא יודעת שהבניין לא בסדר. אבל נביח שקרה מה שקרה, ותברר-הכנסת קצב רוצה שזה יילך אחורה, וכאשר כבר נבנו, ונניח שמישהו קנה דירה בבניין שהקבלן שלו לא היה בסדר — אז נענש זה שקנה את הדירה, זה שעזב את דירתו הקודמת או שהבן התחתן וצריך להיכנס לדירה, ועכשיו חושך בה, כי חברת החשמל איננה רשאית להכניס שם חשמל.

אני רוצה להבחין הבחנה משפטית, ואם הוועדה תלך לכך, אדבר. אני חושב שהסדר הטוב והנהל התקין דורשים שחברת החשמל לא תסדר עניינים לפני שהיא יודעת שהבניין הוא בניין. אבל כאן אתה עושה כמה דברים, אתה עושה את חברת החשמל לשופט יחד עם ועדת בניין ערים. מי קובע מה גודל החטא כאשר הקבלן בונה, מי קובע מה גודל החטא של מי שבונה רבע מר-פסת? אז אנו לוקחים את ועדת בניין ערים ועושים אותה לשופט מס' אחד ולוקחים גם את חברת החשמל, כפי שכתוב "שופטים ושוטרים תיתן לך", וחברת החשמל היא שופט. ימי משלם את הקנס? לא הקבלן אלא זה שצ

היז'ר ח. גרופמן:

ואנו עוברים להצעה לסדר-היום של חברת-הכנסת זידאן עטשי: היתרי בנייה בכפרים ערביים. רשות הדיבור לחברת-הכנסת עטשי.

זידאן עטשי (התנועה לשינוי ויזומה):

גברתי הישבת-ראש, כנסת נכבדה, אנו עדים במשך השנים האחרונות לבנייה בלתי-תוקפת בכל רחבי הארץ, ללא הגבלה. אלפי צווי הריסה הוצאו על-ידי בתי-המשפט, אך לשמחתנו, ולפעמים לצערנו, הם אינם מבוצעים אלא בחלקם הקטן. חוק התיכנון והבנייה הקיים הוא חוק שאיננו מתבצע כהלכה, הוא איננו משרת את האינטרס הלאומי של המדינה או של האזרח בעירו ובכפרו. החוק הוא מסורבל, רצוף הליכים ביורוקרטיים וצינורות טי-פול, והאזרח הממוצע הוא הקרבן היחיד להם. האזרח הפונה ומבקש היתר בנייה עובר שבעה מדורי גיהנום, ולעיתים בקשתו נדחתה מהסיבות שהזכרתי. אותו אזרח מחוסר ברירה הולך ובונה את ביתו, כדי לתת קורת-גג לילדיו. מבחינת החוק הוא מסיג גבול רעובר על החוק. הוא מקבל צו הפסקת בנייה או מוזמן למשפט. הוא משלם אלפי לירות קנס, וברוב המקרים יש צו הריסה.

דיברנו רבות מעל במה זו וגם בפורומים אחרים על הסוגיה המכאיבה הזו. לצערנו המצב לא השתנה אלא עוד הולך ומחמיר. אמרתי שהבעיה כואבת מבחינה לאומית, אך האוכלוסיה הערבית הכפרית היא הקרבן הישיר שלה, וזאת בגלל אפיייה הכפרי והדמוגי-ראפי.

רוצה להודות לחבר-הכנסת עטשי על כך שנתן לי הכרה כבעל און קשבת לעניינים האלה. אני מכרח לומר שיש לי אונים קשורת, כדי שהדברים יכנסו.

זידאן עטשי (התנועה לשינוי ויזמה):
התכוונתי לאון אחת, קל-חומר לשתי אונים.

שר-הפנים י. בורג:

ברוח טובה ובכנות אני מציע להעביר את הנושא לוועדה; נדמה לי שזו ועדת הפנים. מדיניות השיכון בתור שכון, כפי שהעלית את הנושא — זה תחום אחר, נושא אחר. אבל, בהחלט, במה ששייך לעניינים שאני ממונה עליהם — איענה בחפץ רב. אינני יכול לתת היתר כולל לבנייה בלתי-חוקית, לא במגזר הערבי ולא במגזר היהודי. אנחנו לוחמים גם בבית הזה על כך שאיכות הסביבה ואיכות החיים יהיו שמורות ונשמרות.

היות שיש כאן כמה דברים עם מספרים אני רוצה לקרוא מהנייר, כדי לדייק. על יתר הדברים נדון בוועדה. אינני יכול להתייחס לכל שש הנקודות שהעלית. בוודאי יש דברים שבהם תהייה דעות שונות. זה לא משנה, הביור יהיה עיוני וענייני גם יחד.

אנחנו הגענו למצב שבישוב הערבי קיימת תכנית מיתאר. את שמות המקומות אמסר בוועדה. במחוז הצפון — זה באופן מיוחד מעניין — חלק ניכר מהתכנית כבר קיבלו תוקף, השארית במצב של הפקדה וחלק בהליכים שונים של הכנה או רבייה. 39 תכנית בתוקף, 19 תכנית בהפקדה, 18 תכנית בהכנה ורבייה. לעומת המצב שהיה לפני שנים מועטות יש בזה התקדמות חשובה מאוד. לגבי המקרים הבהירים שבהם אין עדיין תכנית-מיתאר חוקית נמצא פתרון חוקי למתן היתרי בנייה במסגרת תכנית מפורטות לתחום בנייה לישוב, ובלבד שתכנית התחום אישרה על-ידי הוועדה לשמירה על קרקע חקלאית.

רוב הכפרים הערביים מחולקים לשתי ועדות מקור מית: הגליל המרכזי, כ-30 כפרים — 220,000 תושב; הגליל המזרחי — כ-22 כפרים ו-64,000 תושבים. בכל ועדה כזאת מתקיימת ישיבה לדיון בבקשת להיתרי בנייה, אחת לחודש באופן קבוע. בוועדה המקומית גליל מרכזי מתקיים הדיון בכ-160 תיק בממוצע ובגליל המזרחי עוב-רים כ-180 תיק בממוצע. כ-80% מהבקשות מתקבלות תשובה חיובית. חלק ממקבלי תשובה שלילית מערערים בפני ועדת העררים של הוועדה המחוזית ומקבלים אף הם תשובות חיוביות כאשר ניתן לאשר מבחינה חוקית.

בכל-אופן התמונה לא כל כך שחורה כפי שהיא מצו-יירת. ודאי אינה ורודה כפי ששינוי הינו רוצים. על-כן אני מציע שתיה בירור מעמיק בתוך הוועדה, עם מספרים וסטטיסטיקות, ואני מקווה גם עם הצעות טובות.

היז'ר ח. גרוסמן:

חבר-הכנסת עטשי, אתה מסכים לוועדה?

זידאן עטשי (התנועה לשינוי ויזמה):
כן.

היז'ר ח. גרוסמן:

אין הצעות אחרות. לפנינו הצעה אחת — להעביר את הנושא לוועדת הפנים.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

ניתן לאכיפה. ואם מנסים לאכוף אותו הרי שיימצאו עשרות רבות של מפירי חוק מקרב האוכלוסיה היהודית והערבית גם יחד. במצב המר הזה גם שלטון החוק במדינה מתערער, כיוון שבתנאים אלה פשוט אי-אפשר לאכוף את החוק.

האם אנשי משרד הפנים מודעים לתנאי הדיר של האוכלוסיה הערבית בעכו העתיקה, או בשכונת ואדי-ג'יסנס בחיפה, או בשכונות שונות בנצרת, או ביפו שליד תל-אביב, או ברמלה, שם הגיטו הערבי הוא מקור לבושה לאומית למבקר ולכל העוסקים במלאכת התיכנון והבנייה ואיכוס ערי ישראל?

אדוני שר הפנים, הכפר הערבי קיים זה עשרות או מאות בשנים. תכניות מפורטות הן בבחינת משימה בלתי-אפשרית להכנה וגם לביצוע. לא נוכל לעבור לסדר-היום מבלי להתייחס בחומרה ובאופן מיוחד ונפרד לבעיות של הכפר הערבי, לסבל של מאות אזרחים, שלפי חוק התיכנון והבנייה הם מואשמים בבנייה בלתי-חוקית, נושאים באחריות שאיננה שלהם ומשלמים רבבות רבות של לירות בקנסות כאשר בתיהם תחת איום מתמיד של הריסה. לנוכח האמור לעיל ברצוני להציע לך, אדוני השר, שתורה לממונים על המחוזות לעשות את הדברים האלה:

א. לשלב רשויות מקומיות ערביות בוועדות התיכנון המחוזיות, כי רוב הרוב של ועדות התיכנון המחוזיות אין בהן נציג ערבי אחד של הרשויות המקומיות הערביות שיתווה בהן דעה על התנאים הקיימים;

ב. להקים לאלתר ועדות תיכנון מקומיות או אזוריות שתטפלנה במתן היתרי בנייה לכפרים מספר;

ג. שהיחס והטיפול בכפר הערבי יהיו לפי המצב הפיסי ובהתאם לאופי התברתי ותרבות הדיר של השכונות הישנות ושל הכפרים האלה, אשר נבנו ללא תשתית, בעוד שהתכניות המפורטות תופעלנה לגבי השכונות החדשות;

ד. לנוכח הבעיות המצטברות יש מקום להורות על טיפול מואץ בהיתרי בנייה בכפרים הערביים, בגלל חוסר אפשרויות לקנות דירות או לשכור דירות;

ה. אני קורא לך, אדוני השר, כי אני יודע שיש לך און קשבת לבעיות אלה, ומבקש את התערבותך המהירה אצל היועץ המשפטי לממשלה כדי להקפיד את כתבי-האישום והמשפטים התלויים. ועומדים וכן את צווי ההריסה שהוצאו על-ידי בתי-המשפט נגד אלפי בעלי בתים שבנו ללא היתר כחוצאה מהאילוצים שהוכרחו. אני מבקש לזאוג להקפאה זו עד שיימצא פתרון לבעיה, עד שיורחבו תכניות-המיתאר או יוכנו תכנית מפורטות, אם בכלל;

ו. לאשר לאלתר, ולוא גם באופן זמני, אזורי תעשיה, כדי שבעלי העסקים יוכלו לעבור לאזורים אלה. רבים מהם קיבלו צווי סגירה לעסקיהם השונים. הדבר חל במיוחד על בעלי המסכים, הנגריות והמסגריות, אשר מפרנסים אלפי ילדים.

אם אדוני השר יתחשב במצב הזה ובמיוחד בתכניות המפורטות שקשה מאוד להתאים אותן לשכונות הישנות של הכפר הערבי, אני בטוח שאפשר להוריד כאן לחץ כבד מאתם אנשים אשר באמת מאשמים לפי החוק.

היז'ר ח. גרוסמן:

רשות הדיבור לשר הפנים.

שר-הפנים י. בורג:

גברתי הישבת-ראש, כנסת נכבדה, ראשית-כול אני

2. אועקת דעת-הקהל העולמית נגד השמדת הכפר הלבנוני קנת

הכפר האזרחי. התוצאה — עשרות הרוגים, מאות פצועים, זקנים, נשים וילדים; הרס מוחלט של הכפר; בריחה לגלות של כל האזרחים שהפכו להיות פליטים. המיבצע הזה קויים ונוהל משך ארבעה ימים לא על-ידי מפקד מקומי אלא על-ידי דרג פיקוד גבוה, והעולם שתק. שתק כפי שהחשה ביולי 1978 ובאוקטובר שלאחריו, כאשר צבא הכיבוש הסורי ומסייעיו מאש"ם משך שלושה שבועות הפגינו את הרובע האזרחי אשרפיה בבירות, הפגנות שבהן נהרגו מאות אזרחים. הסורים ואש"ם הפכו את המולדת הלבנונית לארץ חרבה וזועקת.

אדוני הישיבה-ראש, כבני-אדם וכאזרחי ישראל האינטרס שלנו, ויותר מזה — זכותנו האנושית להזעיק את דעת-הקהל באותו שלם שבו היא קיימת; להפנות את שימת-הלב אל הרצח, אל הדיכוי, אל הכיבוש ההר-סני; לקרוא לפאראלאמנטים של מדינות החופש; להקים ועדים ציבוריים; לעניין עתונות; לעורר ולמנוע, למנוע את מעשי הרצח.

אני מציע שהכנסת תקיים דיון מלא בנושא זה, כצעד ראשון במסע הזעקת דעת-הקהל העולמית.

היו"ר ח. גרופמן:

לפנינו הצעה אחת — לקיים דיון על הנשוא. אנחנו עוברים להצבעה.

ה הצ ב ע

ההצעה לכלול את הנשוא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ח. גרופמן:

הישיבה הבאה מחר בשעה 12:00. ישיבה זו נעולה.

היו"ר ח. גרופמן:

ההצעה האחרונה לסדר-היום היא של חברי-הכנסת עקיבא נוף: אועקת דעת-הקהל העולמית נגד השמדת הכפר הלבנוני קנת. רשות הדיבור לחברי-הכנסת נוף.

עקיבא נוף (התנחלה הדמוקרטית):

גברתי היושבת-ראש, בכפר הנוצרי הלבנוני קנת לא עקרו מתגנחלים יהודים עצים מספר — שם "רק" נרצחו שלושים אזרחים שלווים על-ידי חיילים סורים חמושים, לכן אין הטלוויזיה הישראלית מקדישה לנושא זה אף מלה אחת. בכפר הלבנוני קנת לא חוזר שתי משפחות יהודים לבית הוריהם, הרשום על שמם — שם "רק" הפגינו בארטיילריה של הצבא הסורי כפר אזרחי, משך ארבעה ימים תמימים, לכן לא מתכנסת מועצת הבטחון. בכפר הלבנוני קנת לא הפקיעו תמורת פיצויים מעל ומעבר לשווי חלקות קרקע לצרכי שדה-תעופה חיוני — שם רק מחקו כפר בן 2,000 תושבים, מעל פני האדמה, לכן שום איש מצפון, שום אלוף מוסר יהודי, נוצרי, מוסלמי לא קם לזעק ולגנות. את זעקת נרצחי קנת, את שורעת הכפריים המופגזים בלעה דממה של העולם כולו, ולמרבה ההפתעה גם שתיקת איין-ארג'יני ישראלית.

אפילו בחשכת התקופה הנאצית באירופה, הרצועה מעשי זוועה, האחד נורא מהשני, גם בחשכה זו יש שמות מסויימים שעצם הזכרתם היא תזכורת וסמל לזוועה מיוחדת. אחת מהן היא פרשת הכפר הצ'כי לידצ'ה. ליד כפר זה חיסלו לוחמי חופש את רבי-הטבחנים היידריק. הנאצים נקמו נקמה של עונש קולקטיבי בכפר כולו, ואזרחי בהמוניהם נרצחו והוגלו באכזריות טבטונית.

ב-12 בפברואר השנה תקפו לוחמי חופש לבנונים רכב של צבא הכיבוש הסורי. התגובה היתה ארבעה ימים של הרעשה ארטיילרית מרכזת של הצבא הסורי על

הישיבה נעולה בשעה 20:00.